

An Roinn Oideachais
agus Scileanna

Amharc-ealaín na Sraithe Sóisearaí

An Clár Ábhar

Page 3

Intreoir don tsraith shóisearach

Page 4

Réasúnaíocht

Page 6

Aidhm

Page 7

Forbhreathnú: Naisc

Na ráitis foghlama
Príomhscileanna

Page 10

Forbhreathnú: Cúrsa

Leanúnachas agus dul chun cinn

Page 14

Lonchais maidir le scoláirí

Torthaí Foghlama

Page 18

Measúnú agus Tuairisciú

Page 25

Aguisín A

Bloc sceitseála Amharc-ealaíne

Page 28

Aguisín B:

Cásanna

Page 33

Aguisín C

Gluais téarmaí don Amharc-ealaín

Page 36

Aguisín D

Gluais de Bhriathra Gnímh

Intreoir don tsraith shóisearach

In oideachas na sraithe sóisearaí cuirtear an scoláire ag croilár an eispéiris oideachasúil, á chumasú le páirt ghníomhach a ghlacadh ina phobal féin agus sa tsochaí, agus á chumasú freisin le tabhairt faoin bhfoghlaim go seiftiúil agus go muiníneach i ngach gné agus ag gach céim dá shaol. Tá an tsraith shóisearach uileghabhálach i dtaca le gach scoláire. Sa tsraith shóisearach cuirtear le comhionannas deise, rannpháirtíochta agus torthaí do chách.

Sa tsraith shóisearach cuirtear nasc níos fearr leis an bhfoghlaim ar fáil don scoláire mar go ndírítear ar chaighdeán na foghlama. Déantar eispéiris a sholáthar don scoláire atá mealltach agus taitneamhach, agus bainteach lena shaol. Eispéiris d'ardchaighdeán iad seo: cuireann siad go díreach le folláine fhisiciúil, mheabhrach agus shóisialta an fhoghlaimora; agus, de réir mar is féidir, cuirtear deiseanna ar fáil le hinniúlachtaí agus le buanna an fhoghlaimora a fhorbairt maidir le cruthaitheacht, nuálaíocht agus fiontar. Tógtar i gclár na sraithe sóisearaí ar a bhfuil foghlamtha ag an scoláire cheana agus tugtar tacaíocht dá chur chun cinn; agus tacaítear leis chun na scileanna foghlama a fhorbairt a chabhróidh leis tabhairt faoi dhúshlán an tsaoil lasmuigh den scoil.

Réasúnaíocht

Is ábhar é Amharc-ealaín a chuireann teagasc agus foghlaim chun cinn trí ealaín, trí cheardaíocht agus trí dhearadh. I gcomhair ógánach agus daoine óga, is é atá i ceist anseo go gcuireann siad aithne ar ghnéithe den ealaín agus de phrionsabail an deartha agus go gcuireann siad i bhfeidhm iad, chomh maith leis an eolas agus leis na scileanna a bhaineann leis na próisis seo, lena stair agus lena gcleachtais chomhaimseartha. Aithnítear agus cúitítear in Amharc-ealaín chomh maith cineálacha difriúla intleachta, lena n-áirítear intleacht mhothúcháinach; forbraítear cáilíochtaí pearsanta cuir in iúl agus comhbhá.

Cuimsíonn Amharc-ealaín ealaín, ceardaíocht agus dearadh agus baineann sí le hobair phraiticiúil i réimse leathan meán ag a bhfuil toradh ar leith m.sh. saothar ealaíne, dearadh, staidéar ailtireachta, suiteáil nó imeacht. Trí ealaín a dhéanamh forbraítear samhlaíocht an fhoghlaimeora ach smaoineamh nó coincheap a fhorbairt agus ceadaíonn sé dó glacadh le freagracht phearsanta as tascanna ar leith.

Tá Amharc-ealaín athbhríoch – ní bhíonn aon ‘fhreagra ceart’ amháin in Amharc-ealaín: Cuireann an t-ábhar smaointeoireacht iltréoch chun cinn agus forbraíonn sí cumas an fhoghlaimeora chun saothar a léirmhíniú, breithiúnais a dhéanamh air agus tuairimí a thabhairt air. Cuireann sí meas ar obair agus ar thuairimí daoine eile chun cinn chomh maith.

Baineann Amharc-ealaín le sástacht phearsanta, chognaíoch agus fhisiceach an fhoghlaimeora i láthair na huaire – chun saothar a sholáthar óna bhfaightear pléisiúr agus luach saothair pearsanta sa ghearrthéarma, mar aon le réiteach le haghaidh spriocanna níos fadtéarmaí.

Tá na cáilíochtaí a fhorbraíonn Amharc-ealaín ina gcomhpháirteanna ríthábhachtacha den oideachas ginearálta ildánach ba chóir go bhfaigheadh gach duine óg. Áirítear leis na saintréithe agus leis na buanna pearsanta seo cruthaitheacht, breithniú criticiúil, oibriú le daoine eile nó as féin, léirmheastóireacht chuiditheach a chur ar fáil agus a fháil, agus meas a léiriú ar éagsúlachtaí.

Tugann Amharc-ealaín spás don fhoghlaimeoir ina bhfuil sé sábháilte triail a bhaint as rud nua, teipeadh agus foghlaim. Ceadaíonn sí don fhoghlaimeoir comhoibriú ar smaointe agus ar shaothar. Éascaíonn agus spreagann sí ceisteanna a bhféadfadh foghlaimeoir tarraingt anuas agus é ag taisteal ar shlí nach dtagann an toradh a rabhtas ag súil leis as nó a dtiocfadh toradh seachas mar a bhí beartaithe as. Tugann sí an cumas dó smaointe, mothúcháin agus tuairimí a thuiscint agus a chur in iúl: a chuid féin agus cuid daoine eile.

Tá an cultúr comhaimseartha an-fhísiúil. Riachtanas ríthábhachtach den tsoránacht ghníomhach is ea litearthacht amhairc. Breisíonn sé cumas an duine óig le teachtaireachtaí amhairc a léirmhíniú agus a dhíchódú agus critic a dhéanamh orthu. Cothaíonn an cumas le smaointeoireacht chriticiúil a dhéanamh sa rang ealaíne inniúlacht agus muinín an duine óig i bhfreagairt do chultúr amhairc an domhain chomhaimseartha agus do thimpeallachtaí nádúrtha agus tógtha agus i ndul i ngleic leo. Osclaíonn sé a intinn i leith traidisiúin agus luachanna cultúr agus tionchar eile. Cuireann litearthacht amhairc agus an cumas an cultúr amhairc a léirthuisicint leis an saibhreas foghlama atá ar fáil trí dhéantúsáin stairiúla agus tuiscint ar éabhlóid na saothar ealaíne, ceardaíochta nó dearaidh thar fhorbairt shochaí an duine trí chéile.

In Amharc-ealaín, cuireann an scoláire leis an dul chun cinn agus leis na scileanna atá bainte amach aige cheana sa bhunscoil d'fhonn cuidiú leis feabhsú a thuilleadh. Forbróidh scoláire an ábhair na scileanna trasnaí ar nós cruthaitheachta, comhoibriú, an cumas ceistiú, measúnú riosca, sainaithint fadhbanna, réiteach fadhbanna agus bainistíocht ar a mhothúcháin féin; scileanna a bheidh ina meicníocht foghlama nádúrtha ar féidir léi a fhorbairt féin a bhreisiú. Foghlaimíonn an scoláire chun an leas is fearr a bhaint as teicneolaíochtaí traidisiúnta agus comhaimseartha chun críocha cruthaitheacha agus oibríochtúla. Tá na scileanna agus na dearthaí seo ar fad lárnach don fhoghlaim sa todhchaí sa tsraith shinsearach, san ard-oideachas, agus i saol na hoibre freisin.

Aidhm

Tá sé mar aidhm ag Amharc-ealaín na sraithe sóisearaí sraith meon agus cáilíochtaí pearsanta a thabhairt don scoláire mar aon le scileanna agus próisis agus tuiscint aeistéitiúil.

Trí rannpháirtíocht phraiticiúil i réimsí na healaíne, na ceardaíochta agus an dearaidh, forbróidh an scoláire féinmhuinín, fiosracht, samhlaíocht agus cruthaitheacht. Forbróidh sé chomh maith cumais bharántúla an tsaoil seo i réiteach fadhbanna agus aon cumas le hoibriú, thar am, mar dhuine aonair agus i ngrúpaí, ar dhearadh agus ar chur i gcrích tascanna ealaíonta agus aeistéitiúla.

Sa spás sábháilte sa rang ealaíne, gheobhaidh an scoláire taithí ar na próisis bharántúla a bhaineann le hamharc-ealaín a shamhlú, a iniúchadh, a thriail, a dhéanamh, a thaispeáint agus a mheasúnú. Teipfidh air uaireanta, agus foghlaimoidh sé gur taithí foghlama an-dearfach a bhíonn sa teipeadh go minic. Forbróidh an scoláire an t-eolas, na scileanna agus an tuiscint atá riachtanach chun saothar barántúil agus bunaidh ealaíne, ceardaíochta agus dearaidh a tháirgeadh agus chun dul i ngleic leis. Trína dhéanamh sin, tosóidh sé ag forbairt na litearthachta amhairc, na scileanna criticiúla agus na teanga atá riachtanach le dul i ngleic leis an gcultúr comhaimseartha. Cuirfidh sé seo tuilleadh le tuiscint an scoláire ar ról shaibhre agus éagsúla na healaíne, na ceardaíochta agus an dearaidh i sochaithe agus i gcultúir idir stairiúil agus chomhaimseartha.

Forbhreathnú: Naisc

Léiríonn na táblaí ar na leathanaigh seo a leanas an chaoi a bhfuil an Amharc-ealaín nasctha le gnéithe lárnaigh foghlama agus teagaisc mar a thugtar breac-chuntas orthu sa Chreat don tSraith Shóisearach (ROS, 2015).

Tábla 1: Naisc idir Amharc-ealaín na sraithe sóisearaí agus na ráitis foghlama

NA RÁITIS FOGHLAMA

An ráiteas	Samplaí d'fhoghlaim ábhartha
RF 3: Déanann an scoláire réimse leathan téacsanna a chruthú, a mheas agus a léirmhíniú go criticiúil ¹ .	Taispeánfaidh an scoláire a eolas agus a thuiscint ar an gcultúr amhairc chun a ról i bhforbairt a shaothair ealaíne, ceardaíochta nó dearaidh féin nó saothar daoine eile a chruthú agus critic a dhéanamh air.
RF 4: Cruthaíonn agus cuireann an scoláire i láthair saothair ealaíonta agus tuigeann sé/sí an próiseas agus na scileanna atá i gceist.	Cruthóidh an scoláire píosaí ealaíne, ceardaíochta agus dearaidh chríochnaithe a ghabhfaidh agus a chuirfidh i láthair na próisis agus na cinntí a rinne sé trína bhloc sceitseála Amharc-ealaíne.
RF 8: Tá meas ag an scoláire ar an oidhreacht áitiúil, náisiúnta agus idirnáisiúnta agus tuigeann sé/sí an tábhacht atá ag an ngaol idir eachtraí atá thart agus eachtraí reatha, agus tábhacht na bhfórsaí is cúis le hathrú.	Taispeánfaidh an scoláire trína smaointe cruthaitheacha agus trína saothar cruthaitheach féin, gur féidir a shaothar Amharc-ealaíne a úsáid chun riachtanais, dóchais agus idéalacha a phobail níos leithne nó na sochaí ina hiomláine a léiriú.
RF 20: Úsáideann an scoláire teicneolaíochtaí cuí chun dul i ngleic le dúshlán deartha.	Déanfaidh an scoláire cinneadh faoin úsáid a bhainfidh sé as na teicneolaíochtaí traidisiúnta nó nua-aimseartha nó as na meáin nua ina saothar bunaithe ar a thaithí foghlama agus beidh sé in ann an úsáid sin a chosaint.
RF 21: Cuireann an scoláire scileanna praiticiúla i bhfeidhm de réir mar a fhorbraíonn sé/sí múnlaí agus táirgí ag baint úsáide as ábhair agus as teicneolaíochtaí éagsúla.	Taispeánfaidh an scoláire gabháil agus forbairt a scileanna ealaíonta pearsanta féin trína líníochtaí, trína phróisis agus trína saothair chríochnaithe ealaíne, ceardaíochta agus dhearaidh.
RF 23: Tógann an scoláire smaoinemh ar aghaidh ó cheapadh go réadú.	Taispeánfaidh an scoláire gur féidir leis próisis agus modheolaíochtaí difriúla a thuiscint agus a chur i bhfeidhm agus saothair ealaíne, píosaí ceardaíochta agus réitigh dearaidh chríochnaithe á gcruthú.

¹ Áirítear leis an sainmhíniú ar théacsanna gach táirge ealaíne, ceardaíochta, nó dearaidh mar aon le teanga ó bhéal, téacsanna scríofa, fuaim, ceol, tadhlaigh, leictreonach agus digiteach.

Príomhscileanna

I dteannta a n-inneachair agus a n-eolais shonraigh, tugann ábhair agus gearrchúrsaí na sraithe sóisearaí deiseanna don scoláire chun réimse leathan príomhscileanna a fhorbairt. Léiríonn Fíor 1 thíos príomhscileanna na sraithe sóisearaí. Tá deiseanna ann chun tacú leis na príomhscileanna uile sa chúrsa seo ach tá roinnt díobh a bhfuil tábhacht ar leith leo.

Fíor 1: Ocht bpríomhscil na sraithe sóisearaí agus a gcuid gnéithe

Sainítear ar Thábla 2 roinnt de na gnéithe a bhaineann le gníomhaíochtaí foghlama in Amharc-ealaín. Chomh maith leis sin, is féidir leis an múinteoir a lán de na gnéithe eile de phríomhscileanna ar leith a fhí isteach ina chuid pleanála don seomra ranga.

Tábla 2: Samplaí de naisc idir Amharc-ealaín na Sraithe Sóisearaí agus na príomhscileanna

An phríomhscil	Sampla de ghné na príomhscile	Samplaí de ghníomhaíochtaí foghlama gaolmhara an scoláire
A bheith cruthaitheach	Roghanna a fhiosrú	Faigheann an scoláire taithí ar phróisis amharc-ealaíne ar nós breathnú, samhlú, déanamh agus iniúchadh, agus baineann sé triail astu, trí raon leathan meán lena n-áirítear modhanna digiteacha.
A bheith liteartha	Smaointe a chur in iúl go soiléir agus le cruinneas	Taispeánfaidh an scoláire, trí chomhráite, trí phléití agus trí chuir i láthair faoina shaothar féin nó faoi shaothar daoine eile go dtuigeann agus go léirmhíniúnn sé na próisis ealaíne lena mbaineann.
A bheith uimheartha	Meon dearfach a fhorbairt i leith iniúchta, réasúnaíochta agus réiteach fadhbanna	Forbraíonn an scoláire a smaointe agus a shaothar trí úsáid a bhaint as a eolas agus as a scileanna agus a thaití phearsanta m.sh. ábhar a thomhas agus a mheas le haghaidh saothar trí thoiseach.
Cumarsáid	Taibhiú agus cur i láthair	Cuireann an scoláire i láthair réimse fiosruithe óna shaothar a dhéanann an cur síos is fearr agus a thacaíonn lena smaointe agus lena shaothar críochnaithe ar réimse bealaí, m.sh. taispeántas, suiteáil, ealaín taibhithe, r-Phunann, bloc sceitseála Amharc-ealaíne.
Eolas agus smaointeoireacht a bhainistiú	Smaoineamh go cruthaitheach agus go criticiúil	Trí líníocht bhreathnaitheach, foghlaimíonn an scoláire chun na rudaí a fheiceann sé a thaifeadh agus a anailísiú, mar chríoch ann féin nó le húsáid i bhforbairt saothair.
Mé féin a bhainistiú	A bheith in ann machnamh a dhéanamh ar mo chuid foghlama féin	Trína shaothar féin a fhorbairt, déanann an scoláire machnamh ar a roghanna agus ar a chinntí ealaíonta tráth a chruthaítear an saothar agus ag deireadh an phróisis féin.
Fanacht folláin	A bheith slán	Féadfaidh an scoláire, sa spás sábháilte sa rang ealaíne, inneachar, uirlisí agus ábhar cuí a mhíniú, a úsáid agus a thuiscint ar bhealach eiticíúil agus freagrach.
Obair le daoine eile	Ag cuidiú le háit níos fearr a dhéanamh den domhan	Ag oibriú go comhoibríoch i gcomhthéacs cultúrtha agus le baill an phobail i gcoitinne, úsáideann an scoláire a scileanna ealaíonta chun na spásanna ina gcónaíonn sé a fheabhsú do gach duine.

Forbhreathnú: Cúrsa

Díríonn sonraíocht Amharc-ealaíne na sraithe sóisearaí ar rannpháirtíocht phraiticiúil agus chognaíoch an scoláire san ealaín. Beidh ar chumas an scoláire a scileanna a fheabhsú de réir a chéile mar ealaíontóir/cheardaí/dhearthóir i spás atá sábháilte dó chun smaointe agus próisis éagsúla a fhiosrú go cruthaitheach agus go samhlaíoch. Is féidir é seo a bhaint amach trí shnáithe idirnasctha na ndisciplíní ealaíne, ceardaíochta agus dearaidh. Déanfaidh an scoláire foghlaim i ngach ceann de na trí shnáithe seo de réir mar a théann sé ar aghaidh trína shraith shóisearach.

Fíor 2: Snáitheanna Amharc-ealaín na sraithe sóisearaí

Amharc-ealaín

Is é is **ealaín**, nó mínealaín ann, scil chruthaitheach a chur in iúl i bhfoirm amhairc. Leagtar béim ar smaointe, ar mhothúcháin agus ar cháilíochtaí amhairc trí scil shamhlaíoch agus/nó theicniúil. Seachas saothair ealaíne a chruthú, cuimsíonn mínealaín chomh maith staidéar na healaíne trí léirthuisctint agus plé criticiúil.

Is é is **ceardaíocht** ann, cur i bhfeidhm réimse eolais agus scileanna ealaíne ar leith chun déantúsáin a bhfuil fiúntas aeistéitiúil leo a tháirgeadh. Le béim ar phróisis agus ábhar, d'fhéadfadh na déantúsáin a chruthaítear an cheardaíocht thraidisiúnta nó cur chuige níos aonaraí ón gceardaí a léiriú.

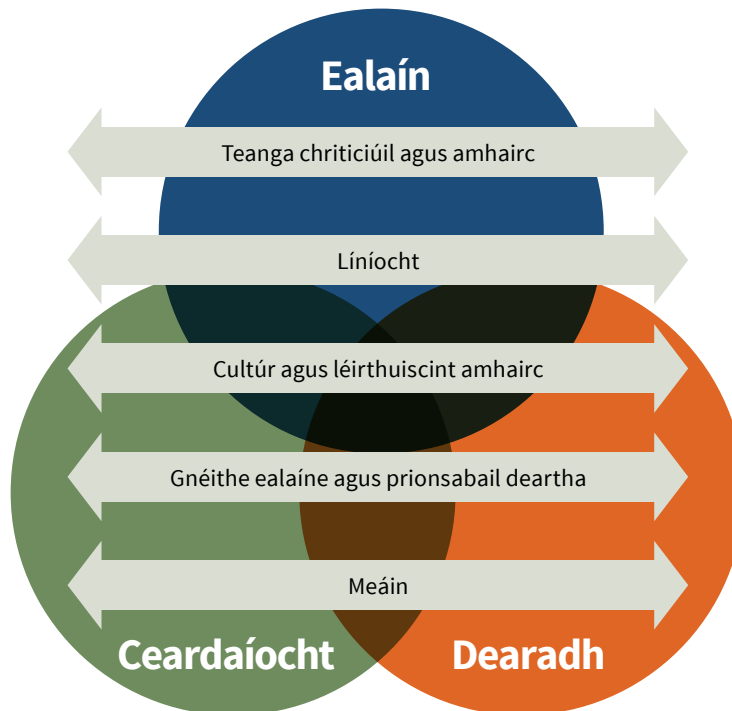
Is é is **dearadh** ann, an próiseas a bhaineann le pleanáil, réiteach fadhbanna agus cruthú. Is féidir leis a bheith ina fhreagra ar achoimriú, gá nó cás ar leith. Úsáidtear íomhánna agus gnéithe amhairc foirmiúla chun teachtaireachtaí agus smaointe a chur in iúl le béim ar phróiseas pleanála, ar réiteach fadhbanna agus ar chur i gcrích, le líníocht mar bhealach le smaoinreamh.

Cé go leagtar amach na torthaí foghlama a bhaineann le gach snáithe astu féin sa tsonraíocht seo, níor chóir go dtuigfí as sin go bhfuil staidéar le déanamh ar na snáitheanna ina n-aonar. Is cuid de rannpháirtíocht agus d'fhoghlaim an scoláire í a thaithí ar ealaín, ar cheardaíocht agus ar dhearadh agus iad comhtháite go hiomlán ina chéile. Chun níos mó béime arís a chur ar shaintréith chomhtháite na foghlama, cuirtear torthaí gach snáithe i ngrúpaí ach tagairt a dhéanamh do chúig ghné:

- Teanga chriticiúil agus amhairc
- Líníocht
- Cultúr agus léirthuisctint amhairc
- Gnéithe ealaíne agus prionsabail deartha
- Meáin

Díríonn gach gné ar shealbhú eolais, scileanna agus luachanna nua. De réir mar a théann an scoláire chun cinn trí na snáitheanna uile, tiocfaidh forbairt chórasach ar a chuid eolas bunúsach, ar a phrionsabail agus ar a luachanna, lena n-áirítear na príomhscileanna trí gach ceann de na gnéithe seo.

Figure 3 : Saintréith chomhtháite na snáitheanna agus na ngnéithe

Úsáideann an scoláire **teanga chriticiúil agus amhairc** chun saothar ealaíne a phlé, a thuiscint agus a mheas, cibé ar leis féin nó le scoláire eile é. Ceadaíonn sé don scoláire íomhánna a fhiosrú ar bhealach níos iomláine agus níos machnamhaí. Féadfaidh an scoláire teanga chriticiúil agus amhairc a úsáid chun a smaointe a chur in iúl don mhúinteoir, do scoláirí eile nó don phobal i gcoitinne. Mar gheall ar chumas an scoláire lena húsáid, bíonn leibhéal níos airde inniúlachta agus muiníne aige nuair a fhreagraíonn sé do chultúr amhairc an domhain chomhaimseartha nó stairiúil agus do thimpeallachtaí nádúrtha agus tógtha agus nuair a théann sé i ngleic leo.

Is í an **Líníocht** an teanga bhunúsach atá lárnach i ngach gníomhaíocht a dhéanann an scoláire sna trí shnáithe, ealaín, ceardaíocht agus dearadh. Tá sé rithábachtach i gcomhair fiosrúcháin, cur in iúl, cur síos agus chun faisnéis amhairc a chur in iúl. Tá sé tábhachtach go mbeadh taithí ag an scoláire ar líníocht ó bhreathnú, lena n-áirítear bunfhoinsí agus líníocht ón mbeo agus líníocht thrialach agus shamhlaíoch, mar aon le smaointe a fhorbairt trí mhodhanna 2T, 3T nó digiteacha. Foirm ealaíne ann féin is ea an líníocht. Caithfidh an scoláire a scileanna líníochta a úsáid agus a fhorbairt thar thrí bliana na sraithe sóisearaí.

Aithnítear i **gCultúr agus léirthuisicint amhairc** gur áit níos físiúla atá sa domhan nua-aimseartha anois, a chuimsíonn réimse leathan spreagthaí amhairc cosúil le hailtireacht agus dearadh uirbeach, fógraíocht, meáin nua, an t-idirlíon, mínealaín, ceardaíocht, dearadh, grianghrafadóireacht, faisean agus neart eile nach iad. Léitear leideanna neamh-théacsbhunaithe agus íomhánna go físiúil ag ráta i bhfad níos tapúla ná teachtaireachtaí téacsbhunaithe. Uaireanta, leis an méid íomhánna atá mórthimpeall air, ní mór don scoláire na teachtaireachtaí amhairc sin a thuiscint agus a dhíchódú, mar aon le cultúr amhairc sochaithe eile. Caithfear an t-eolas agus an tuiscint sin a chur in iúl trí ghnáth-theanga an scoláire a úsáid mar aon leis an teanga chriticiúil agus amhairc a bhaineann leis na trí snáithe, ealaín, ceardaíocht agus dearadh.

Is iad **Gnéithe ealaíne agus prionsabail deartha** na bloic thógála ar a dtógtar aon saothar ealaíne a chruthóidh an scoláire. Is féidir a gcur i bhfeidhm i saothar 2T, 3T nó digiteach a anailísiú trína n-úsáid a mheas go cnuasaitheach nó astu féin. Áirítear leis na gnéithe ealaíne, an ponc, dath, líne, cruth, ton, uigeacht agus patrún. Áirítear leis na prionsabail deartha cothromaíocht, teannas, siméadracht, armóin, solas, spás, scála agus codarsnacht.

Is gné thábhachtach iad úsáid agus rogha **meán** a thrasnaíonn na trí shnáithe, ealaín, ceardaíocht agus dearadh. Úsáidtear meáin chun idirghníomhú, cruthú, nascadh agus cumarsáid a dhéanamh le daoine eile. Sa saothar, a chruthóidh an scoláire, is féidir leis uirlisí agus modhanna traidisiúnta a úsáid nó bealaí nua, comhaimseartha nó digiteacha. Féadfar eolas ar theicneolaíochtaí nó ar phróisis a chuimsiú i meáin chomh maith.

Dearadh sonraíocht na hAmharc-ealaíne le cuidiú leis an múinteoir taithí foghlama a phleanáil don scoláire agus le cur ar chumas an scoláire eolas, scileanna, tuiscint, luachanna aeistéitiúla agus meon a fhorbairt chomh maith le cuidiú leis úinéireacht a ghlacadh ar a fhoghlaim. Is próiseas í an amharc-ealaín go príomha agus dá réir sin baineann sí leis an scoláire ar fad ag cuimsiú a léargais, a aeistéitidil agus a fháis phearsanta. De réir mar a fhaigheann an scoláire taithí trína fhoghlaim agus trí shaothar a chruthú i dtrí shnáithe ar leith na healaíne, na ceardaíochta agus an dearaidh, beidh a scileanna criticiúla agus aeistéitiúla á bhforbairt aige. Tríd na scileanna sin, agus trí dheiseanna eile a pleanálfaidh an múinteoir, neartófar tuilleadh naisc idirnasctha na gcúig ghné thrasghearrtha.

Baineann cuid de thaithí foghlama an scoláire in Amharc-ealaín thar thrí bliana na sraithe sóisearaí le tuiscint a fhorbairt ar chúrsaí aeistéitice agus ar úsáid na ngnéithe ealaíne agus na bprionsabal deartha ina shaothar féin mar aon le bheith in ann iad sin a anailísiú i saothar daoine eile. De réir mar a fhorbraíonn an scoláire a scil trí leas a bhaint as próisis agus as meáin dhifriúla agus ina chur chuige i leith saothar curtha i gcrích a chruthú i ngach ceann de na trí shnáithe, foghlaiméoidh sé chomh maith le triail a bhaint as meáin oiriúnacha agus déanfaidh sé cinneadh maidir leo, cibé comhaimseartha nó traidisiúnta. Trína fheiceáil nach seasann an domhan gan bogadh, beidh ar chumas an scoláire chomh maith a fheiceáil nach seasann na modhanna a úsáideann ealaíontóirí/ceardaithe/dearthóirí/ailtirí lena cheistiú agus le freagairt dó. Beidh ar chumas an scoláire chomh maith taithí a fháil ar na trí shnáithe, ealaín, ceardaíocht agus dearadh, trí na meáin dhigiteacha agus nua a úsáid.

Leanúnachas agus dul chun cinn

Tugann na hAmharc-ealaíona i gCuraclam na Bunscoile taithí don scoláire trí dhá shnáithe chomhlántacha, is iad sin ealaín a dhéanamh agus breathnú ar ealaín agus freagairt di. Tá sé tábhachtach a aithint freisin go bhfuil an Amharc-ealaín mar chuid den oideachas ealaíon i gcoitinne i réimsí ceoil agus drámaíochta.

Nuair a bhogann an scoláire isteach sa tsraith shóisearach, forbrófar a thuilleadh an cur chuige déthaobhach sin i leith na foghlama, a úsáidtear i gCuraclam na Bunscoile agus a bhfaightear taithí air sna sé snáithe Líníocht, Péint agus dath, Priontáil, Cré, Tógáil, Fabraic agus snáithín. Spreagfar an scoláire sa tsraith shóisearach freagairt dá dhomhan agus cruth a chur air agus féadfaidh taithí Amharc-ealaíne ligean dó seo tarlú i dtimpeallacht shábháilte. Gheobhaidh an scoláire eolas agus tuiscint trí shaothair ealaíne/cheardaíochta/dhearaidh a cruthú agus a thuiscint. Feabhsóidh an scoláire a scileanna chomh maith agus foghlaimeoidh sé scileanna nua trí shaothar a dhéanamh thar na trí shnáithe, ealaín, ceardaíocht agus dearadh.

Breiseoidh an scoláire a thuiscint ar an gcultúr amhairc trí úsáid a bhaint as teanga amhairc a bhaineann go sonrach le hábhar na hAmharc-ealaíne. Trí fhoghlaim lena bhreith chriticiúil féin a úsáid, beidh sé de chumhacht aige cinntí a dhéanamh lena fhoghlaim féin a léireofar go leanúnach ina líníochtaí, ina thaighde, ina staidéar agus ina shaothar a chuirfear i gcrích. Scil is ea breith chriticiúil a mbeidh an scoláire in ann úsáid a bhaint aisti thar an réimse ábhar agus gearrchúrsaí a dtugann sé fúthu i rith na dtrí bliana den tsraith shóisearach.

Nascann an t-eolas agus na scileanna ar fad atá á bhfoghlaim ag an scoláire i rith na sraithe sóisearaí go láidir leis an siollabas don ealaín sa tsraith shinsearach. Ceadóidh an doimhneacht agus an leithead foghlama atá ar fáil in Amharc-ealaín na sraithe sóisearaí don scoláire a scileanna a fheabhsú ní amháin san ealaín, sa cheardaíocht agus sa dearadh ach ina thuiscint agus ina chur chuige maidir le saothair ealaíne, cheardaíochta agus dhearaidh stairiúla agus chomhaimseartha. Scileanna úsáideacha don scoláire agus é ag dul isteach sa tsraith shinsearach is ea tuiscint chriticiúil a fháil ar shaothair ealaíne, cheardaíochta agus dhearaidh, lena n-áirítear comhthéacs na saothar agus a bheith in ann é sin a chur in iúl trí theanga chriticiúil agus amhairc.

Léirítear scileanna in Amharc-ealaín na sraithe sóisearaí ar nós comhoibriú, cruthaitheachta, nuálaíochta agus cumarsáide i bhfoghlaim an scoláire i nGairmchlár na hArdteistiméireachta. I modúl Amharc-ealaín na hArdteistiméireachta Feidhmí cuirtear ar chumas an scoláire freagairt go pearsanta do shaincheisteanna atá bríoch dó. Mar aon le hAmharc-ealaín na sraithe sóisearaí, tugann scoláire na hArdteistiméireachta Feidhmí faoi staidéar ar a thimpeallachtaí tógtha agus nádúrtha áitiúla, áit ar féidir leis a scileanna a chur i bhfeidhm ar bhealach atá bríoch go pearsanta. Úsáideann an scoláire scileanna i ngach ceann de na modúil seo a fhorbróidh sé sa tsraith shóisearach, eadhon taighde, smaointe a fhorbairt, tagairtí comhthéacsúla a dhéanamh, agus machnamh agus measúnú.

Ionchais Maidir le Scoláirí

Is scáth-théarma é *ionchais maidir le scoláirí* a nascann torthaí foghlama le samplaí anótáilte de shaothar scoláirí i sonraíocht an ábhair nó an ghearrchúrsa. Nuair a bheidh múinteoirí, scoláirí nó tuismitheoirí ag scrollú síos trí na torthaí foghlama, beidh nasc ar fáil uaireanta le samplaí oibre a bhaineann le toradh foghlama ar leith nó le grúpa de thorthaí foghlama. Roghnófar na samplaí de shaothar scoláirí chun ionchais a léiriú agus beidh tráchtanna múinteoirí leo. Cuimseoidh na samplaí seo obair

- atá thar barr ar fad
- atá os cionn na n-ionchas
- atá ag teacht leis na hionchais

Is é an cuspóir atá leis na samplaí de shaothar scoláirí go dtaispeánfar iontu a oiread atá na torthaí foghlama á mbaint amach i bhfíorchásanna. Cuirfear samplaí anótáilte de shaothar scoláirí a d'anótáil múinteoirí leis an tsonraíocht.

Torthaí foghlama

Is ráitis iad na **torthaí foghlama** a chuireann síos ar an tuiscint, ar na scileanna agus ar na luachanna ba chóir do scoláirí a bheith ábalta a thaispeáint i ndiaidh tréimhse foghlama. Cuirtear Amharc-ealaín na sraithe sóisearaí ar fáil ag leibhéal comónta. Tabharfaidh na samplaí de shaothar scoláirí atá nasctha leis na torthaí foghlama idir thráchtanna agus léargais a thacaíonn le difreáil. Baineann na torthaí foghlama a leagtar amach sna táblaí seo a leanas le gach scoláire. Faoi mar atá siad leagtha amach anseo léiríonn siad torthaí don scoláire ag deireadh na dt trí bliana staidéir. Is le haghaidh trí bliana atá na torthaí foghlama agus dá bhrí sin, cé nach mbeidh torthaí foghlama a ndírítear orthu ag pointe ama ar leith 'curtha i gcrích' fós, leanfaidh siad orthu ag tacú le foghlaim an scoláire in Amharc-ealaín go dtí deireadh na sraithe sóisearaí.

Chun cabhrú le múinteoirí, le tuismitheoirí agus le scoláirí na torthaí foghlama a fhiosrú, tá gluais de na briathra gnímh a úsáidtear sa tsonraíocht le fáil in Aguisín D. Tá uimhir le gach toradh laistigh de gach snáithe. Tá sé i gceist go gcabhródh an t-uimhriú le pleanáil an mhúinteora agus ní sheasann sé d'ordlathas tábhachta ar bith trasna na dtorthaí iad féin, ná níltear ag moladh iontu ord inar chóir na torthaí foghlama a fhorbairt sa seomra ranga.

Snáithe 1: Ealaín

Is é is **ealaín**, nó mínealaín ann, scil chruthaitheach a chur in iúl i bhfoirm amhairc. Leagtar béim ar smaointe, ar mhothúcháin agus ar cháilíochtaí amhairc trí scil shamhlaíoch agus/nó theicniúil. Seachas saothair ealaíne a chruthú, cuimsíonn mínealaín chomh maith staidéar na healaíne trí léirthuisctint agus plé criticiúil.

Gnéithe: Teanga chriticiúil agus amhairc

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:

- 1.1 anailís a dhéanamh ar a chuid oibre, nó ar obair duine eile, leis an bhfoclóir agus leis an eolas cuí
- 1.2 freagairt do shaothar ealaíne le teanga chriticiúil agus amhairc
- 1.3 critic a dhéanamh ar shaothar ealaíne le teanga chriticiúil agus amhairc

Gnéithe: Líníocht

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:

- 1.4 taispeáint conas a úsáideann sé líníocht chun an fhíor dhaonna agus an domhan mórthimpeall air a bhreathnú, a thaifeadh agus a anailísiú
- 1.5 an domhan a léirmhíniú agus smaointe a chur in iúl trí mhodh amhairc
- 1.6 líníochtaí a úsáid chun a dhearcadh nó a thuisctint phearsanta a chur in iúl

Gnéithe: Cultúr agus léirthuisctint amhairc

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:

- 1.7 modh roinnt ealaíontóirí agus an saothar ealaíne a chruthaigh siad a scrúdú
- 1.8 samplaí den amharc-ealaín stairiúil agus chomhaimseartha a phlé
- 1.9 díospóireacht a dhéanamh maidir leis an luach a chuireann sé féin agus an tsochaí ar shaothar ealaíne

Gnéithe: Gnéithe ealaíne agus prionsabail deartha

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:

- 1.10 úsáid gnéithe ealaíne agus prionsabail deartha i saothar ealaíne a shainithint
- 1.11 úsáid na ngnéithe ealaíne agus na bprionsabal deartha ina shaothar ealaíne féin a mheas
- 1.12 a thuisctint ar na ngnéithe ealaíne agus ar na prionsabail deartha a chur i bhfeidhm chun saothar ealaíne a dhéanamh

Gnéithe: Meáin

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:

- 1.13 meáin a úsáidtear chun saothar ealaíne a chruthú, a shainithint
- 1.14 meáin a úsáid chun a shaothar ealaíne féin a chruthú
- 1.15 léirmheas a dhéanamh ar an rogha meán ina shaothar féin nó i saothar daoine eile

Snáithe 2: Ceardaíocht

Is é is **ceardaíocht** ann, cur i bhfeidhm réimse eolais agus scileanna ealaíne ar leith chun déantúsáin a bhfuil fiúntas aeistéitiúil leo a tháirgeadh. Le béim ar phróisis agus ábhar, d'fhéadfadh na déantúsáin a chruthaítear an cheardaíocht thraidisiúnta nó cur chuige níos aonaraí ón gceardaí a léiriú.

Gnéithe: Teanga chriticiúil agus amhairc

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:

- 2.1 teanga chriticiúil agus amhairc a bhaineann le cineál ceardaíochta amháin nó níos mó a shainaithint agus a úsáid
- 2.2 smaointe a dhiancheistiú agus a chur in iúl faoi cheardaíocht dhifriúil le teanga chriticiúil agus amhairc
- 2.3 machnamh a dhéanamh ar a obair cheardaíochta féin nó ar obair cheardaíochta daoine eile le teanga chriticiúil agus amhairc

Gnéithe: Líníocht

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:

- 2.4 a thaispeáint gur féidir leis a líníochtaí a úsáid le breathnú, le taifeadadh agus le hanailísiú
- 2.5 a smaointe i gcomhair obair cheardaíochta a fhorbairt trí líníocht
- 2.6 iniúchadh a dhéanamh ar a chur chuige pearsanta féin i leith obair cheardaíochta ach líníocht agus déanamh mairc a chur i bhfeidhm go teicniúil agus go cruthaitheach

Gnéithe: Cultúr agus léirthuisicint amhairc

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:

- 2.7 na scileanna agus na hábhair stairiúla nó chomhaimseartha a úsáidtear i saothair cheardaíochta ó roinnt ceardaíocht dhifriúil a shainaithint
- 2.8 scéal, siombailí agus feidhmeanna a úsáidtear in obair cheardaíochta óna chultúr féin agus ó chultúir eile ar fud an domhain a léirmhíniú
- 2.9 measúnú a dhéanamh ar thagairtí an chultúir amhairc a chuimsítear in obair cheardaíochta

Gnéithe: Gnéithe ealaíne agus prionsabail deartha

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:

- 2.10 cur síos a dhéanamh ar ghnéithe ealaíne agus ar na prionsabail deartha de réir mar a úsáidtear iad i roinnt ceardaíocht dhifriúil
- 2.11 taighde a dhéanamh ar úsáid gnéithe ealaíne agus prionsabail deartha in obair cheardaíochta stairiúil agus chomhaimseartha óna chultúr féin agus ó chultúir eile
- 2.12 úsáid gnéithe ealaíne agus prionsabail deartha ina obair cheardaíochta féin nó in obair cheardaíochta daoine eile a chosaint

Gnéithe: Meáin

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:

- 2.13 ról na meán i bhforbairt obair cheardaíochta a shainaithint
- 2.14 meáin a úsáid chun obair cheardaíochta a chruthú
- 2.15 an rogha meán ina obair cheardaíochta féin nó in obair cheardaíochta daoine eile a chosaint

Snáithe 3: Dearadh

Is é is **dearadh** ann, an próiseas a bhaineann le pleanáil, réiteach fadhbanna agus cruthú. Is féidir leis a bheith ina fhreagra ar achoimriú, gá nó cás ar leith. Úsáidtear iomhánna agus gnéithe amhairc foirmiúla chun teachtaireachtaí agus smaointe a chur in iúl le béim ar phróiseas pleanála, ar réiteach fadhbanna agus ar chur i gcrích, le líníocht mar bhealach le smaoinemh.

Gnéithe: Teanga chriticiúil agus amhairc

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:

- 3.1 teanga chriticiúil agus amhairc a úsáid le cur síos a dhéanamh ar shaothar dearaidh éagsúil
- 3.2 teanga chriticiúil agus amhairc a úsáid chun a dhearadh féin agus dearadh daoine eile a mhíniú
- 3.3 teanga chriticiúil agus amhairc chuí a úsáid le freagairt do shaothar dearaidh agus critic a dhéanamh air

Gnéithe: Líníocht

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:

- 3.4 coimre dearaidh a léirmhíniú agus é seo a léiriú trína líníochtaí
- 3.5 triail a bhaint as rud le smaointe dearaidh trí thaighde agus trí líníocht anailíseach
- 3.6 saothar deiridh a dhearadh bunaithe ar a líníochtaí

Gnéithe: Cultúr agus léirthuisicint amhairc

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:

- 3.7 cur síos a dhéanamh ar shamplaí den dearadh stairiúil agus comhaimseartha
- 3.8 cleachtais dearaidh stairiúla agus chomhaimseartha a phlé
- 3.9 na coincheapa dearaidh a rinne dearthóirí stairiúla agus comhaimseartha a chosaint

Gnéithe: Gnéithe ealaíne agus prionsabail deartha

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:

- 3.10 úsáid gnéithe ealaíne agus prionsabail deartha i samplaí de shaothar dearaidh a mhíniú
- 3.11 a shaothar dearaidh féin agus saothar dearaidh daoine eile a scrúdú trí ghnéithe ealaíne agus trí phrionsabail deartha a úsáid
- 3.12 a shaothar dearaidh féin agus saothar dearaidh daoine eile a mheasúnú trína eolas ar ghnéithe ealaíne agus ar phrionsabail deartha a úsáid

Gnéithe: Meáin

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:

- 3.13 cur síos a dhéanamh ar úsáid na meán i samplaí de shaothar dearaidh
- 3.14 na meáin a úsáid ina shaothar dearaidh féin bunaithe ar choimre dearaidh
- 3.15 coincheapa dearaidh agus úsáid meán ina shaothar féin nó i saothar daoine eile a chosaint

Measúnú agus Tuairisciú

Baineann measúnú san oideachas le heolas faoi phróisis agus faoi thorthaí na foghlama a bhailiú, a léirmhíniú agus a úsáid. Tá cineálacha éagsúla ann agus is féidir é a úsáid ar bhealaí éagsúla, amhail gnóthachtáil a thaifead agus a thuairisciú, na bealaí cuí chun foghlaimeoirí a thabhairt trí churaclam difreálach a shocrú, nó chun réimsí deacrachta nó láidreachta ar leith d'foghlaimeoir áirithe a shainaithint. Cé gur féidir teicnící difriúla a úsáid chun measúnú foirmitheach, diagnóiseach agus suimitheach a dhéanamh, díritear an measúnú agus an tuairisciú ar fhoghlaim an scoláire a fheabhsú. Chuige sin, ní mór go léireodh sé aidhm an churaclaim go hiomlán.

Leagann an tsraith shóisearach an-bhéim ar mheasúnú mar chuid den phróiseas foghlama. Sa chur chuige sin, teastaíonn éagsúlacht sa mheasúnú chun a chinntiú go mbíonn an modh/na modhanna measúnaithe a roghnaítear oiriúnach don fheidhm, tráthúil agus ábhartha don scoláire. Sa mheasúnú in Amharc-ealaín na sraithe sóisearaí, tapófar an deis don scoláire a bheith ina rannpháirtí machnamhach agus gníomhach ina chuid foghlama féin agus an deis dá réir a bheith ag an múinteoir tacú leis sin. Tá sé sin ag brath ar dheiseanna a bheith á soláthar don fhoghlaimeoir chun dul i ngleic leis na critéir ratha faoina ndéanfar caighdeán a chuid oibre a mheas trí phiarmheasúnú, trí fhéinmheasúnú agus trí mheasúnú múinteora; agus braitheann sé ar chaighdeán an aiseolais dhírithé a fhaigheann sé chun cabhrú leis ina chuid foghlama.

Gné an-tábhachtach den mheasúnú ardchaighdeáin is ea aiseolas dírithe a thabhairt don scoláire ar a chuid foghlama agus is toisc lárnach í maidir le cumas an scoláire a fhorbairt chun a chuid foghlama féin a bhainistiú agus leis an scoláire a ghríosú le cloí le tasc casta nó le fadhb chasta. Is éifeachtaí an measúnú nuair a théann sé níos faide ná marcanna agus gráid, agus díríonn an tuairisciú ní amháin ar mar a d'éirigh leis an scoláire roimhe sin ach freisin ar na chéad chéimeanna eile le haghaidh na foghlama amach anseo. Cinnteoidh an cur chuige sin go ndéanfar an measúnú chomh gar don phointe foghlama agus is féidir. Tá áit ann fós don mheasúnú deiridh, ach níl ann ach gné amháin de chur chuige níos leithne i leith an mheasúnaithe.

Go bunúsach, is é cuspóir an mheasúnaithe agus an tuairiscithe ag an gcéim seo den oideachas tacú leis an bhfoghlaim. Ba chóir léargas cuimsitheach ar fhoghlaim an scoláire a thabhairt do thuismitheoirí/chaomhnóirí. Mar go nasfear an measúnú ranga agus measúnú eile le córas nua tuairiscithe, arb é bronnadh Phróifíl Gnóthachtála na Sraithe Sóisearaí (PGSS) a bhuaicphointe, tabharfaidh sé léargas leathan soiléir do thuismitheoirí/chaomhnóirí ar thuras foghlama a bpáiste thar thrí bliana na sraithe sóisearaí. Chun tacú leis sin, beidh teacht ag múinteoirí agus ag scoileanna ar Fhoireann Uirlisí don Mheasúnú. I dteannta an treoirleabhair faoin bpróiseas a bhaineann leis an Athbhreithniú ar Fhoghlaim agus ar Mheasúnú Ábhair (AFMÁ), áireofar san fhoireann uirlisí ábhar tacaíochta foghlama, teagaisc agus measúnaithe lena n-áirítear:

- measúnú foirmitheach
- pleanáil le haghaidh measúnú agus é a dhearadh
- measúnuithe leanúnacha le húsáid sa seomra ranga
- breithiúnas a thabhairt ar obair an scoláire – ag breathnú ar ionchais maidir le scoláirí agus ar ghnéithe cáilíochta

- tuairisciú do thuismitheoirí agus don scoláire
- smaoinemh faoin measúnú: smaointe, taighde agus machnamh
- gluais measúnaithe.

Áireofar san fhoireann uirlisí an réimse tacaí measúnaithe, comhairle agus treoirlínte a chuirfidh ar chumas scoileanna agus múinteoirí tabhairt faoin gcóras nua measúnaithe agus faoi na socruithe tuairiscithe ar bhealach eolasach, le muinín agus le cinnteacht.

Measúnú do PGSS

Ábhar praiticiúil is ea Amharc-ealaín. Cuimseoidh an measúnú ar Amharc-ealaín le haghaidh Phróifíl Ghnóthachtála na Sraithe Sóisearaí (PGSS) dhá Mheasúnú Rangbhunaithe: Ó phróiseas go cur i gcrích agus Cuir in iúl agus déan machnamh. Marcálfaidh Coimisiún na Scrúduithe Stáit (CSS) an obair forbartha agus an obair a chuirtear i gcrích a chruthaítear ón taighde, pleanáil agus triail thosaigh sa dara Measúnú Rangbhunaithe. Ní mór píosa amháin de shaothar críochnaithe a rinneadh i gceachtar Measúnú Rangbhunaithe a chur i gcrích i dtrí thoise. Níl aon scrúdú deiridh san ábhar praiticiúil seo.

Réasúnaíocht do na Measúnuithe Rangbhunaithe in Amharc-ealaín

Dhá mharcóir shoiléire atá sna Measúnuithe Rangbhunaithe d'Amharc-ealaín na sraithe sóisearaí i dturas foghlama an scoláire, agus iad ina gcuid lárnach freisin de mheasúnú leanúnach agus de ghnáthchleachtas seomra ranga. Tacóidh siad leis an scoláire trí dheis a thabhairt dó oibriú go barántúil mar ealaíontóir, mar cheardaí nó mar dhearthóir agus ceadú dó díriú ar a fhoghlaim agus ar a fhorbairt eolais, scileanna, tuisceana agus luachanna in Amharc-ealaín. I Measúnú Rangbhunaithe 1, féadfaidh an scoláire a shaothar a chur i láthair mar dhuine aonair nó mar chuid de ghrúpa dá mhúinteoir agus dá phiaraí agus do lucht féachana níos leithne b'fhéidir. Mar sin féin, sa dá Mheasúnú Rangbhunaithe, spreagfar an scoláire lena chur chuige pearsanta féin i leith na hoibre seo a fhorbairt agus le húinéireacht a ghlacadh ar a fhoghlaim mar aon leis na próisis a chuir sé i bhfeidhm agus an saothar a chuir sé i gcrích.

Tá an chaoi a ndeachaigh an scoláire i ngleic lena shaothar tábhachtach in Amharc-ealaín: beidh tionchar aige sin ar fhoirmliú a smaointe tosaigh agus oibriú amach na smaointe sin ina dhiaidh sin ina rogha teicníochtaí agus meán, agus beidh tionchar aige sin ar ndóigh ar na saothair a chuirtear i gcrích.

Tá an chaoi a gcuireann an scoláire a lucht féachana san áireamh tábhachtach chomh maith in Amharc-ealaín. Cibé an bhfuil a shaothar pearsanta ina fhreagra nó gur cruthaíodh é chun ráiteas a dhéanamh, ní mór don scoláire cumarsáid a dhéanamh tríd le lucht féachana. Ní gá níos mó gurb iad a phiaraí nó a mhúinteoirí amháin a bheadh sa lucht féachana. D'fhéadfadh grúpa níos leithne daoine a bheith ann má roghnaíonn sé a bheith páirteach in obair lena phobal nó má chumasaítear an obair trí theicneolaíochtaí digiteacha a úsáid, mar shampla.

Aithnítear sa tsonraíocht seo go bhfuil glór an scoláire an-tábhachtach in aon mhíniú ar a shaothar. Cé gur féidir leis an nglór seo teacht amach trí na saothair iad féin, caithefidh gur glór machnamhach atá ann. De réir mar a théann an scoláire ar aghaidh ceisteoidh sé go nádúrtha a roghanna agus a chinntí. Caithefar fáilte a chur roimh an machnamh sin mar go dtugann sé inní faoin saothar féin le fios mar aon lena fhorbairt ealaíonta phearsanta féin. Tabharfar deis don scoláire chomh maith féinmheasúnú agus machnamh a dhéanamh ag deireadh gach Measúnaithe Rangbhunaithe.

Cothófar agus taifeadfar cuid mhór den obair a chruthóidh an scoláire do na Measúnuithe Rangbhunaithe sa bhloc sceitseála Amharc-ealaíne, a dtugtar breac-chuntas air agus a mhínítear go hiomlán in Aguisín A. Bailiúchán fisiciúil de smaointe, de phróisis agus d'obair, i bhfoirm fhisiciúil nó dhigiteach (nó meascán den dá cheann), atá sa bhloc sceitseála Amharc-ealaíne. Tá bloc sceitseála Amharc-ealaíne an scoláire an-tábhachtach maidir leis na Measúnuithe Rangbhunaithe toisc go dtarlaíonn go leor den obair chun píosa ealaíne, ceardaíochta nó dearaidh a chur i gcrích sna céimeanna tosaigh, forbartha agus trialach. Úsáidtear an bloc sceitseála Amharc-ealaíne chun na céimeanna sin ar fad a ghabháil, lena n-áirítear na smaointe tosaigh, sceitsí, líníochtaí, staidéar datha agus meán, grianghraif, obair dhigiteach agus taighde ar chultúr amhairc agus ar obair ealaíontóirí/ceardaithe/dearthóirí eile freisin.

Tábla 3: Measúnuithe Rangbhunaithe in Amharc-ealaín

Bliain	Measúnú Rangbhunaithe	Leagan amach	Ullmhúchán an scoláire	An measúnú a chur i gcrích	Cruinniú AFMÁ
An dara bliain	Measúnú Rangbhunaithe 1 Ó phróiseas go cur i gcrích	Bloc sceitseála Amharc-ealaíne + Saothar amháin a chuirtear i gcrích	Roghnaíonn an scoláire, as féin nó mar chuid de ghrúpa, cás amháin ó liosta a réitigh CNCM. Cruthaíonn sé smaointe ansin, agus baineann sé triail as na smaointe sin agus forbraíonn sé iad ina bhloc sceitseála Amharc-ealaíne, agus cuireann sé saothar ealaíne i gcrích trí cheann de na trí snáithe.	Deireadh mhí Aibreáin	Cruinniú athbhreithnithe amháin
An tríú bliain	Measúnú Rangbhunaithe 2 Cuir in iúl agus déan machnamh	Cur i láthair	Roghnaíonn an scoláire, go haonair, cás amháin ó liosta a réitigh CSS agus CNCM chun smaointe a chothú, triail a bhaint as smaointe agus obair ullmhúcháin eile a dhéanamh ina bhloc sceitseála Amharc-ealaíne. Cuireann an scoláire an taighde agus an obair tosaigh sin i láthair tríd an dá shnáithe atá fágtha agus nach ndearnadh mar chuid den chéad Mheasúnú Rangbhunaithe. Déantar measúnú ar an gcur i láthair smaointe agus ar an obair ullmhúcháin seo agus déanann an scoláire machnamh ar an aiseolas a fhaigheann sé.	Idir lár mhí na Nollag agus lár mhí Eanáir don chur i láthair	Cruinniú athbhreithnithe amháin

Bliain	Measúnú Rangbhunaithe	Leagan amach	Ullmhúchán an scoláire	An measúnú a chur i gcrích	Cruinniú AFMÁ
	Scrúdú stáit		Tar éis don scoláire Measúnú Rangbhunaithe 2 a chur i gcrích, forbróidh sé go suntasach a chuid smaointe agus cuirfidh sé dhá pháosa oibre i gcrích le haghaidh an scrúdaithe stáit. Bunaítear na páosaí oibre sin ar an dá shnáithe nach ndearnadh don Mheasúnú Rangbhunaithe sa dara bliain. Cuirfear an obair a chuirtear i gcrích agus an obair forbartha lena mbaineann isteach le haghaidh mheasúnú CSS faoi thús mhí na Bealtaine.		

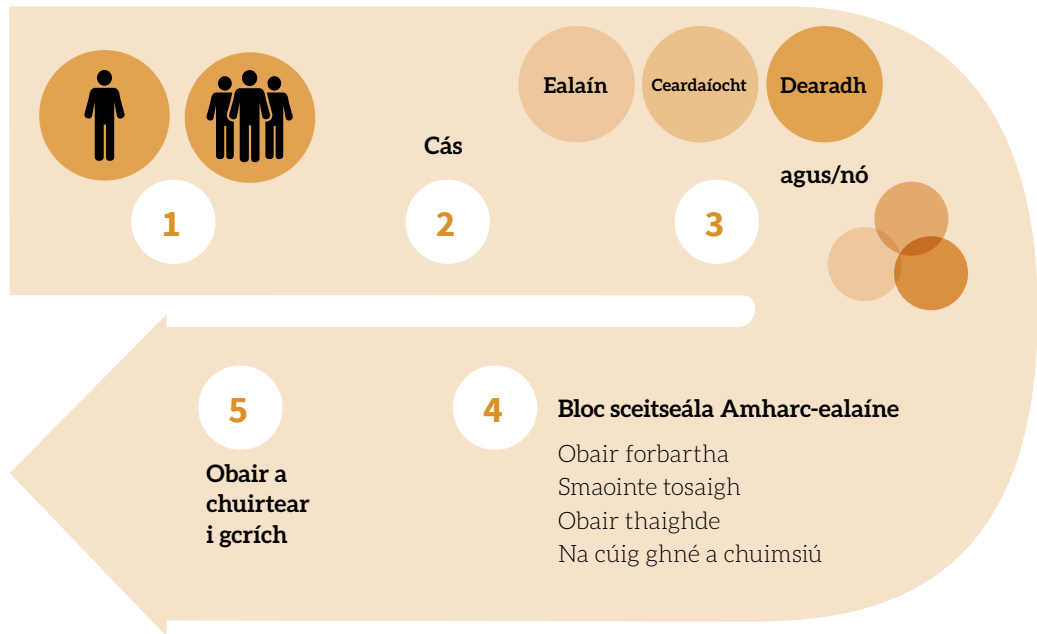
Dírítear an dá Mheasúnú Rangbhunaithe ar chásanna. Is féidir na cásanna sin a oiriúnú le feiliúint do shaothar reatha nó leanúnach nó do thaithí foghlama sa rang ealaíne nó féadfar iad a úsáid mar phointe tosaigh do shaothar nua. Dearfar na cásanna ar bhealach oscailte agus inrochtana ionas go mbeidh siad solúbtha agus gur féidir iad a ailíniú le comhthéacs curaclaim na scoile mar aon le riachtanais foghlama an scoláire. Tá sé tábhachtach go bpléann an múinteoir agus an scoláire na cásanna agus go mbeidh plé idir na scoláirí féin freisin. Is féidir an cur chuige le freagra a thógáil le cás(anna) roghnaithe a phleanáil trí chomhoibriú idir an múinteoir agus an scoláire nó idir scoláire agus scoláire. Ceadaítear obair ghrúpa nó obair aonair i Measúnú Rangbhunaithe 1: Ó phróiseas go cur i gcrích.

Faoin am a dtéann an scoláire i ngleic leis an gcéad Mheasúnú Rangbhunaithe beidh eolas agus tuiscint aige agus beidh scileanna forbartha aige sna próisis a bhaineann le trí shnáithe na hAmharc-ealaíne. De réir mar a théann an scoláire i ngleic le foghlaim sna snáitheanna, forbróidh sé a mheon pearsanta féin i leith réimse agus dhoimhneacht an ábhair agus forbróidh sé ómós aitheantais maidir lena stíl áirithe féin.

Trína thaithí ar an bhfoghlaim in Amharc-ealaín, forbróidh an scoláire scileanna a chuideoidh leis tabhairt faoi fhadhbanna ar bhealaí cruthaitheacha. Tá sainnithint fadhbanna mar chuid den phróiseas cruthaitheach a cheadaíonn don scoláire creat a chur ar a fhiosrúchán. Ar an mbealach sin, faigheann sé taithí ar phróisis amharc-ealaíne agus oibríonn sé ar leibhéal níos pearsanta. Tá sé tábhachtach go mbíonn úinéireacht ag an scoláire agus go nglacann sé páirt i gcinneadh a dhéanamh ar an bpointe tosaigh dá shaothar féin. Cé go bhféadfadh na fadhbanna a dhéanann sé iarracht a réiteach a bheith bunaithe ar thaithí phearsanta, beidh an scoláire in ann, ina chur chuige, freagairt le heolas, le tuiscint agus le scileanna atá forbartha aige i rith na sraithe sóisearaí chun iad a chur i gcrích ina n-iomláine trína shaothar.

Measúnú Rangbhunaithe 1: Ó phróiseas go cur i gcrích

Fíor 4: Léaráid de Mheasúnú Rangbhunaithe 1: Ó phróiseas go cur i gcrích

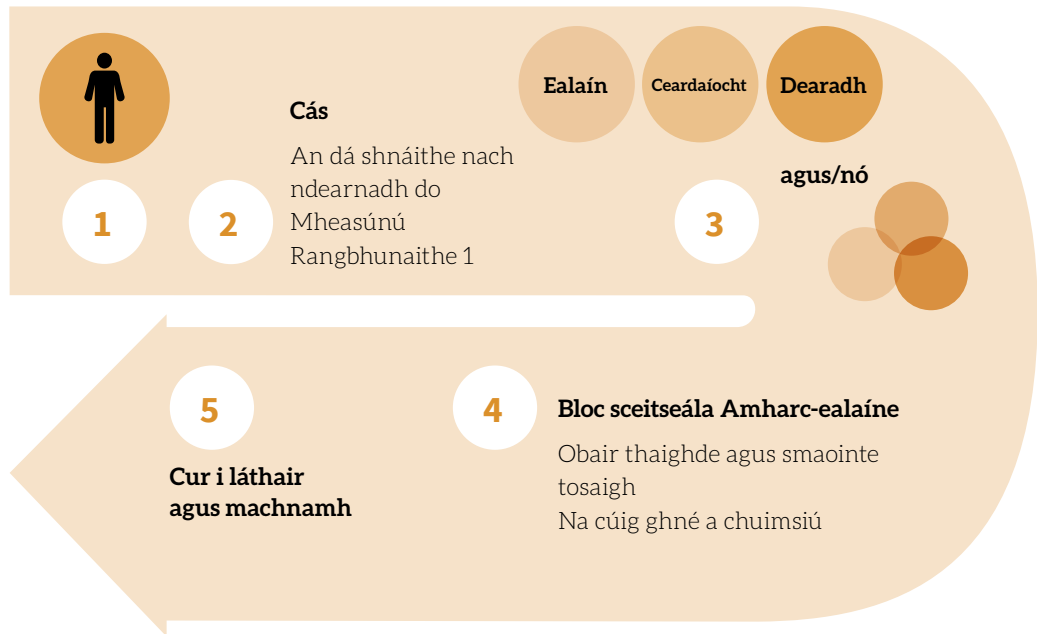
Is iad seo a leanas na céimeanna le haghaidh Mheasúnú Rangbhunaithe 1: Ó phróiseas go cur i gcrích:

1. Cuireann an scoláire Measúnú Rangbhunaithe 1 i gcrích go haonarach nó i ngrúpa.
2. Roghnaíonn an scoláire cás amháin ón liosta.
3. Is gá don scoláire píosa saothair a chur i gcrích go príomha trí cheann de shnáitheanna na hAmharc-ealaíne. Mar sin féin, féadfaidh an scoláire gnéithe de shnáitheanna eile a chuimsiú de réir mar is cuí dá chuid oibre.
4. Úsáideann an scoláire a bhloc sceitseála Amharc-ealaíne chun taighde a dhéanamh ar smaointe tosaigh agus chun a obair a fhorbairt agus machnamh a dhéanamh ar a dhul chun cinn fad is a chuimsítear na cúig ghné d'Amharc-ealaín na sraithe sóisearaí.
5. Cuireann an scoláire a obair chríochnaithe i gcrích agus cuireann sé i láthair é agus an bloc sceitseála Amharc-ealaíne a bheidh ag gabháil leis.

Is féidir leis an múinteoir nó leis an scoláire an obair a threorú nó is féidir í a bhunú ar chomhoibriú idir an múinteoir agus an scoláire nó idir scoláire agus scoláire. Tá cásanna samplacha agus treoirlínte ar fáil in Aguisín B.

Measúnú Rangbhunaithe 2: Cuir in iúl agus déan machnamh

Fíor 5: Léaráid de Mheasúnú Rangbhunaithe 2: Cuir in iúl agus déan machnamh

Is iad seo a leanas na céimeanna le haghaidh Mheasúnú Rangbhunaithe 2: Cuir in iúl agus déan machnamh:

1. Déanann an scoláire Measúnú Rangbhunaithe 2 ina aonair.
2. Roghnaíonn an scoláire cás amháin ón liosta.
3. Ní mór don scoláire dhá shaothar ealaíne a chur i gcrích tríd an dá shnáithe eile nár roghnaíodh don chéad Mheasúnú Rangbhunaithe a chríochnaigh sé sa dara bliain. Mar sin féin, féadfaidh an scoláire gnéithe de shnáitheanna eile a chuimsiú de réir mar is cuí dá chuid oibre.
4. Úsáideann an scoláire a bhloc sceitseála Amharc-ealaíne chun taighde a dhéanamh ar smaointe tosaigh agus iad a fhorbairt fad is a chuimsítear na cúig ghné d'Amharc-ealaín na Sraithe Sóisearaí.
5. Úsáidfidh an scoláire ábhar óna bhloc sceitseála Amharc-ealaíne chun a bharúlacha tosaigh, a smaointe agus a thrialacha agus an chaoi a gcuirfidh siad cruth ar a obair don dara Measúnú Rangbhunaithe seo a roinnt, trí chur i láthair nó trí phlé. Bunaithe ar aiseolas óna mhúinteoir agus óna phiaraí, déanann an scoláire machnamh ar a chuid oibre agus ar an treo a thabharfaidh sé í le haghaidh an scrúdaithe stáit.

Ba cheart don scoláire a thabhairt faoi deara mura píosa tríthoiseach a bhí sa phíosa saothair a chuir sé i gcrích le haghaidh Mheasúnú Rangbhunaithe 1, ansin ní mór go mbeadh ceann den dá phíosa saothair a chuirfidh sé i gcrích le haghaidh Mheasúnú Rangbhunaithe 2 tríthoiseach.

Is féidir leis an múinteoir nó leis an scoláire an obair a threorú nó is féidir í a bhunú ar chomhoibriú idir an múinteoir agus an scoláire nó idir scoláire agus scoláire. Tá cásanna samplacha agus treoirlínte, lena n-áirítear déantúsáin le meas ag CSS ar fáil in Aguisín B.

Na gnéithe cáilíochta

Tacaíonn na gnéithe cáilíochta le breithiúnas an scoláire agus an mhúinteora ar na Measúnuithe Rangbhunaithe agus is iad na critéir iad a úsáidfidh an múinteoir chun obair an scoláire a mheas. Beidh na Gnéithe Cáilíochta ar fáil sna Treoirlínte Measúnuithe don Amharc-ealaín. Cuirfidh gach scoláire an dá Mheasúnú Rangbhunaithe i gerích.

Na Measúnuithe Rangbhunaithe a mheas

Beidh sonraí níos mine ar fáil i dtreoirlínte measúnaithe ar leith maidir leis an measúnú ar an tuairisciú in Amharc-Ealaín na sraithe sóisearaí, ina leagtar amach treoracha ar na socrúithe praiticiúla a bhaineann le measúnú na Measúnuithe Rangbhunaithe. Cuimseoidh sé sin, mar shampla, an méid agus na leaganacha amach a mholtar le haghaidh obair an scoláire, agus tacaíocht i dtaca le breithiúnas 'ar an iomlán' a úsáid i ndáil leis na gnéithe cáilíochta. Beidh ábhar cuimsitheach acmhainne i bhFoireann Uirlisí don Mheasúnú CNCM freisin le húsáid i measúnú leanúnach ranga ar Amharc-ealaín na sraithe sóisearaí, agus lena chois sin tabharfar mionchuntas ar an bpróiseas a bhaineann leis an Athbhreithniú ar Fhoghlaim agus ar Mheasúnú Ábhair.

Cleachtais mheasúnaithe chuimsitheach

Tá lamháil sa tsonraíocht seo le haghaidh cleachtais mheasúnaithe chuimsitheacha, mar chuid de mheasúnú leanúnach nó mar Mheasúnuithe Rangbhunaithe. Sa chás go meastar i scoil go bhfuil sainriachtanas fisiciúil nó foghlama ag scoláire, is féidir oiriúntais réasúnta a chur i bhfeidhm chun tionchar an mhíchumais ar fheidhmiú an scoláire i Measúnuithe Rangbhunaithe a laghdú, a oiread agus is féidir. Ba chóir go mbeadh na hoiriúntais, m.sh. an tacaíocht a thugann cúntóir riachtanas speisialta nó tacaíocht teicneolaíochtaí cúntacha, ag teacht leis na socrúithe a chuir an scoil i bhfeidhm chun tacú le foghlaim an scoláire i rith na scoilbhliana.

Aguisín A: Bloc sceitseála Amharc-ealaíne

Bailiúchán de smaointe, de phróisis agus d'obair, i bhfoirm fhisiciúil nó dhigiteach (nó meascán díobh), atá sa bhloc sceitseála Amharc-ealaíne. Cé gurb é taifead pearsanta an scoláire atá ann go bunúsach ar an turas cruthaitheach, cinntí an scoláire i gcomhar lena mhúinteoir formáid (fhisiciúil agus/nó dhigiteach) an bhloc sceitseála Amharc-ealaíne.

Úsáidfidh an scoláire a bhloc sceitseála Amharc-ealaíne chun

- a chuir chuige i leith na hoibre ar fad a dhéanfaidh sé mar chuid dá chúrsa in Amharc-ealaín na sraithe sóisearaí a thaifeadadh
- a smaointe, a chruthaitheach, a thrialacha agus a fhiosruithe agus fiú obair atá curtha i gcrích a nótaíl
- an fhaisnéis ábhartha a bhaileoidh sé a choinneáil le chéile le cuidiú leis an obair atá á déanamh aige a chomhthéacsú, cibé an ndéantar sin trí thaighde ar shaothar ealaíontóirí, ceardaithe agus dearthóirí nó trí ghrianghraif, trí sceitsí agus trí nótaí nó go digiteach
- cuntas a choinneáil ar a thuras trí shaothar ealaíne leanúnach sa seomra ranga, saothair ealaíne chríochnaithe mar aon leis na Measúnuithe Rangbhunaithe
- bheith mar bhailiúchán pearsanta agus gairmiúil dá bharúlacha, dá smaointe, dá thaighde agus dá obair
- ómós úinéireachta a fhorbairt ar a fhoghlaim féin.

Ba chóir go mbeadh cur síos gairid ar an gclúdach istigh (nó ag tús na coda ábhartha) ar a bhfuil sa chuid sin den bhloc sceitseála Amharc-ealaíne. Tá sé tábhachtach go gcuireann an scoláire dáta air seo le dáta tosaithe na hoibre, ach go n-áiríonn sé chomh maith aon spriocdhátaí maidir le cur i gcrích na hoibre. Is féidir dáta a chur ar gach leathanach sa bhloc sceitseála Amharc-ealaíne de réir mar a théann an obair chun cinn. Sa dara Measúnú Rangbhunaithe áfach, féadfaidh an scoláire roghnú dáta a chur ar gach píosa saothair nó leathanach ach níor chóir dó a ainm a shíniú ar aon cheann de na leathanaigh toisc go bhféadfadh CSS féachaint ar roinnt den saothar nuair a bheidh an scrúdú stáit ar siúl.

Ba chóir go dtuigfeadh an scoláire gurb í an líníocht an teanga bhunúsach atá lárnach ina chuid oibre ar fad agus é ag foghlaim sna trí shnáithe, ealaín, ceardaíocht agus dearadh. Tá sé ríthábhachtach i gcomhair fiosrúcháin, cur in iúl agus chun faisnéis amhairc a chur in iúl. Ba chóir go mbeadh líníocht ó bhreathnú, lena n-áirítear bunfhoincís, líníocht ón mbeo agus ón tsamhlaíocht i mbloc sceitseála Amharc-ealaíne an scoláire. Ba chóir smaointe a forbraíodh trí mhodhanna 2T, 3T nó digiteacha a ghabháil agus a thaifeadadh ann chomh maith. Forbróidh an scoláire a scileanna líníochta thar thrí bliana na sraithe sóisearaí agus beidh a bhloc sceitseála Amharc-ealaíne úsáideach chun an fhorbairt sin a thaifeadadh i rith an ama seo.

Ba chóir go mbeadh na nithe seo a leanas i mbloc sceitseála Amharc-ealaíne (ní liosta uileghabhálach é seo):

Smaointe an scoláire lena n-áirítear

- forbairt smaoinimh a rianú
- samplaí de shaothar le healaíontóirí/ceardaithe/dearthóirí móra le rá
- grianghraif, sceitsí
- líníochtaí ó bhreathnú, ón tsamhlaíocht, ó bhunfhoinní agus ón mbeo
- bailiúcháin dhigiteacha íomhánna
- anótáil agus nótaí scríofa eile.

Trialacha an scoláire lena n-áirítear

- ábhair éagsúla, meáin agus meáin mheasctha, samplaí anótáilte, nótaí maidir le cáilíocht na dtorthaí, grianghraif, sceitsí agus nótaí ina dtaifeadtar modhanna, uirlisí agus teicneolaíocht chomh maith le haon meáin nua a úsáideadh
- mínithe ar scileanna a bhfuil eolas orthu agus ar scileanna nua a baineadh amach agus obair thrialach a léiríonn iad
- staidéar datha, obair líne, staidéar toin, trialacha le cruth, suíomh, leithdháileadh, spás, doimhneacht
- mionsamhlacha oibríocha, iarrachtaí trialacha ar dhearaí agus ar chumadóireacht agus nótaí faoi na próisis
- taifid ghrianghrafadóireachta agus dhigiteacha ina ndéantar cur síos ar an bpróiseas

Taighde agus taithí phearsanta agus saoil lena n-áirítear

- ealaíontóirí/ceardaithe/dearthóirí agus cultúir a úsáideadh i gcomhair inspioráide, cleachtas oibre ealaíontóirí/ceardaithe/dearthóirí ag a raibh tionchar, samplaí de stíleanna ealaíne/ceardaíochta/dearaidh
- anailís ar shaothair ealaíne/cheardaíochta/dhearaidh a chruthaigh ealaíontóirí/ceardaithe/dearthóirí
- nótaí agus anótáil ar bhreithnithe faoi shamplaí ealaíne/ceardaíochta/dearaidh faoi iamh
- nótaí, sceitsí, líníochtaí, grianghraif, catalóga ó thaispeántais ar freastalaíodh orthu nó ó chainteanna nó cur i láthair le healaíontóirí/ceardaithe/dearthóirí
- cuairteanna chuig stiúideo(nna) ealaíontóra/ceardaí/dearthóra nó chuig gailearaithe agus músaem
- agallaimh le healaíontóirí/ceardaithe/dearthóirí nó le daoine ábhartha nó spéisiúla eile
- ailt agus gearrthóga nuachtáin/irise, gabháil scáileáin agus bailiúcháin nasc de shuíomhanna gréasáin ábhartha

Achoimre próisis agus foghlama lena n-áirítear:

- grianghraif nó taifid leictreonacha den obair a cuireadh i gcrích
- féinmheasúnú an scoláire ar a phróiseas agus ar an táirge críochnaithe
- nótaí tráchta ón múinteoir
- anótáil nó nótaí maidir le treonna féideartha amach anseo i saothar eile.

Is féidir an anótáil a úsáideann an scoláire chun a achoimre próisis agus foghlama a thaifeadh a chur isteach i bhformáid aonair mar cheann tarraingthe, scríofa, fuaimne agus/nó físe nó meascán díobh seo de réir mar a oireann dá úsáid agus d'fhorbairt a bhloic sceitseála Amharc-ealaíne.

Aguisín B: Cásanna

Cásanna samplacha le haghaidh Mheasúnú Rangbhunaithe 1

Bunóidh gach scoláire, nó grúpa scoláirí, a chur chuige ar chásanna a d'fhéadfadh a bheith cosúil leo sin a liostaítear anseo:

- Oibriú i dtionscadal ealaíne pobail
 - Comhoibríonn an scoláire ar thionscadal ealaíne pobail áitiúil chun tionscadal bunaidh a fhorbairt i gcomhar lena oifig ealaíon áitiúil.
- Dearadh chun feabhais
 - Féachann an scoláire agus déanann sé anailís ar ghné dá thimpeallacht, de tháirge nó d'fhoirgneamh chun é a athdhearadh.
- Ceardaíocht a úsáid chun an timpeallacht thógtha/nádúrtha a bhreisiú
 - Féachann an scoláire agus déanann sé anailís ar phíosa obair cheardaíochta traidisiúnta nó comhaimseartha agus beartaíonn sé conas ar féidir í a fhorbairt agus a úsáid tuilleadh chun spás i dtimpeallacht thógtha nó nádúrtha timpeall air a bhreisiú nó féachann an scoláire agus déanann sé anailís ar spás ar a bhfuil cur amach aige agus cruthóidh sé píosa ceardaíochta chun é a bhreisiú.
- Oibriú le healaíontóir/ceardaí/dearthóir/haitire
 - Cruthaíonn an scoláire, i gcomhar le healaíontóir/ceardaí/dearthóir/haitire, freagra ar spreagthach. Féadfaidh an t-ealaíontóir/ceardaí/dearthóir/t-aitire socrú a dhéanamh maidir leis an spreagthach nó é a dhéanamh i gcomhar leis an scoláire.
- Oibriú ó bhunfhoinse
 - Roghnaíonn an scoláire bunfhoinse, cosúil le fíor dhaonna nó déantúsá(i)n ón domhan mórtimpeall orthu agus forbraíonn sé saothar críochnaithe ón bhfoinse sin.
- Oibriú ó litríocht
 - Roghnaíonn an scoláire píosa litríochta a mhothaíonn sé a spreagann é agus a bhféadfadh sé a shaothar a bhunú air.

Treoirínte don chás a roghnaíodh le haghaidh Mheasúnú Rangbhunaithe 1

Ní mór don scoláire cás amháin a roghnú as féin nó mar chuid de ghrúpa beag. Nuair a roghnaíonn scoláirí i ngrúpa cás, ba chóir dóibh a ról agus a dtascanna ar leith a aontú ionas go mbíonn gach ball den ghrúpa feasach ón tús ar an méid a chuirfidh siad go haonar leis an obair. Ba chóir nóta a dhéanamh d'athrú ar bith ar na ról nó ar na tascanna seo de réir mar a théann an obair ar aghaidh. Ansin, ba chóir don scoláire:

- A smaointe tosaigh agus a chur chuige le freagra a thógáil lena chás roghnaithe a thaifeadh.
- Taighde a dhéanamh ar réitigh nó ar chuir chuige roimhe seo nó cosúla a bhí ag ealaíontóirí, ag ceardaithe, ag dearthóirí nó ag ailtirí eile.
- Bunfhoinní a úsáid chun smaointe agus cinntí a thaifeadh, trí bhreathnú, ina bhloc sceitseála Amharc-ealaíne féin. Má táthar ag obair mar chuid de ghrúpa, díreofar sa mheasúnú ar ról agus ar an méid a chuireann gach scoláire go haonar leis an obair. Tá sé tábhachtach go ndéanann gach scoláire páirteach sa ghrúpa nóta beacht i gcónaí dá pháirt féin sa phróiseas agus den mhéid a chuireann sé leis an obair ghrúpa. Ba chóir á fhreagraí pearsanta féin (trí fhíseanna agus nótaí cuí) leis an obair mar aon leis na cinntí a rinneadh agus a aontaíodh i rith an phróisis a áireamh.
- Cinneadh a dhéanamh faoin gcur chuige lena eolas agus lena scileanna i snáithe amháin nó níos mó d'Amharc-ealaín. Ba chóir go dtacódh an cur chuige le húsáid spreagthaí bunfhoinse.
- A smaointe a fhorbairt sa bhloc sceitseála Amharc-ealaíne leis an eolas agus leis na scileanna ó shnáithe amháin nó ó mheascán de shnáitheanna. Táthar ag súil go gcuimseofar na cúig ghné ar fad de shonraíocht na hAmharc-ealaíne. Léireoidh an obair forbartha sin an úsáid a bhain an scoláire as teanga chriticiúil agus amhairc. Ba chóir go léireodh sí chomh maith a thuiscint ar ghnéithe ealaíne agus ar phrionsabail deartha ina shaothar féin. Ba chóir go léireodh an scoláire gur láithrigh sé an saothar seo i gcomhthéacs cultúr amhairc mar aon lena chinntí maidir lena roghanna trialach le teicneolaíocht thraidisiúnta nó chomhaimseartha, nó na meáin nua.
- Gabhfar nó taifeadfar an obair ar fad ina bhloc sceitseála Amharc-ealaíne.
- Cur i gcrích a cháis roghnaithe a thaispeáint trína shaothar deiridh.

Áireofar san obair a chuireann an scoláire isteach taifead ar an nithe seo ina bhloc amharc-ealaíne:

- taighde
- smaointe tosaigh
- an próiseas forbartha

mar aon leis an obair a cuireadh i gcrích, ar chóir go n-aithneofaí comhthéacsanna cultúrtha agus stairiúla cuí inti, mar a chonaic an scoláire ina mbloc sceitseála Amharc-ealaíne.

Cásanna samplacha le haghaidh Mheasúnú Rangbhunaithe 2

Ní mór don scoláire taighde a dhéanamh agus dhá shaothar ealaíne a chruthú ag baint úsáid as cas amháin don dá fhreagra. D'fhéadfaí a áireamh le samplaí de na cásanna sin:

- Saincheist chomhaimseartha
 - Forbraíonn an scoláire a shaothar críochnaithe bunaithe ar shaincheist atá sa nuacht faoi láthair cosúil le mír nuachta domhanda nó áitiúla.
- Dearadh táirge
 - Iniúchfaidh an scoláire táirge agus trína thaighde forbróidh sé dearadh nua nó déanfaidh sé athdhearadh air.
- Oibriú ó bhunfhoinsé
 - Roghnaíonn an scoláire bunfhoinsé, cosúil le fíor dhaonna nó déantúsá(i)n ón domhan mórtimpeall orthu, agus úsáideann sé é mar inspioráid d'fhonn a shaothar féin a chur i gcrích.
- Obair cheardaíochta fheidhmiúil nó mhaisiúil
 - Déanann an scoláire athbhreithniú ar obair cheardaíochta fheidhmiúil agus mhaisiúil, a d'fhéadfadh a bheith traidisiúnta nó comhaimseartha agus déanfaidh sé a fhreagraí féin a dhearadh agus a chruthú.
- Is é mo chás féin _____, atá bunaithe ar _____
 - Tabharfaidh an scoláire breac-chuntas ar a threo pearsanta féin a cheapann sé a rachaidh a shaothar agus leagfaidh sé cas amach dó féin.

Treoirínite don chás a roghnaíodh le haghaidh Mheasúnú Rangbhunaithe 2

Déanfaidh an scoláire, as féin, an chás a roghnaigh sé a mheas agus a phlé lena mhúinteoir agus lena phiaraí ionas go mbíonn sé féin agus a mhúinteoir feasach ar an bpointe tosaigh sainithe don tasc amach roimhe. Is féidir leis an múinteoir nó leis an scoláire an obair tascleagain tosaigh seo a threorú nó is féidir í a dhéanamh trí chomhoibriú idir an múinteoir agus an scoláire nó idir scoláire agus scoláire. Ní bhíonn de dhíth ach amháin an obair thaighde agus thrialach a dhéanann an scoláire le haghaidh an dara Measúnú Rangbhunaithe. Tar éis don scoláire an dara Measúnú Rangbhunaithe a chur i gcrích, trína shaothar a chur i láthair agus aiseolas a fháil óna mhúinteoir agus óna phiaraí, ansin leanann sé ar aghaidh chun forbairt shuntasach bhreise a dhéanamh ar an saothar chun dhá shaothar chríochnaithe a chruthú i gcomhair measúnú sa Scrúdú Stáit a dhéanfaidh Coimisiún na Scrúduithe Stáit.

Mar chuid de Mheasúnú Rangbhunaithe 2:

- Déanfaidh an scoláire taighde, triail, cleachtadh agus forbairt ar a smaointe agus teicnící. Ní mór don scoláire a bheith ar an airdeall i gcónaí go bhfuil sé ag obair i dtreo dhá phársa saothair chríochnaithe a chruthú, rud nach mór a bhaint amach tríd an dá shnáithe nach ndearnadh don chéad Mheasúnú Rangbhunaithe a rinneadh sa dara bliain. Mura ndearna sé é cheana féin, ní mór dó pársa amháin saothair a chruthaítear don dara Measúnú Rangbhunaithe a chur i gcrích i bhfoirm thríthoiseach. Féadfaidh an scoláire, áfach, gnéithe de na snáithe eile a chuimsiú de réir mar is cuí.
- Ní mór don scoláire an obair taighde, thrialach agus luathfhorbartha go léir a dhéanamh as féin.
- Ba chóir don scoláire a thaispeáint go n-úsáidfeadh snáithe nó meascán de shnáitheanna atá difriúil ón snáithe a roghnaíodh sa chéad Mheasúnú Rangbhunaithe ina shaothar chun gach ceann den dá phársa saothair a chuirfidh sé i gcrích níos déanaí mar chuid den scrúdú stáit a chruthú. Táthar ag súil go gcuimseofar na cúig ghné ar fad de shonraíocht na hAmharc-ealaíne ar fud saothar an scoláire.
- Taifeadfaidh an scoláire an obair ar fad i mbloc sceitseála Amharc-ealaíne.

Déanfar measúnú ar an obair a chuirfidh an scoláire aonair isteach le haghaidh an dara Measúnú Rangbhunaithe sa tríú bliain den tsraith shóisearach. Roimhe sin, taifeadfaidh an scoláire ina bhloc sceitseála Amharc-ealaíne gach smaointeamh agus gníomhaíocht taighde ábhartha mar aon le cuntais ar úsáidí trialach meán agus smaointe ullmhúcháin, luatha eile dá phársaí saothair a chuirfidh sé i gcrích níos déanaí bunaithe ar a chás roghnaithe. I gcomhar lena mhúinteoir agus lena phiaraí, úsáidfidh an scoláire ábhar óna bhloc sceitseála Amharc-ealaíne chun a bharúlacha tosaigh, a smaointe agus a thrialacha agus an chaoi a gcuirfidh siad cruth ar na chéad chéimeanna eile a roinnt, trí chur i láthair nó trí phlé. Tá sé tábhachtach go n-aithnítear comhthéacsanna cultúrtha agus stairiúla a fheileann don fhreagra a roghnaíodh sa saothar seo. Is fearr aiseolas ón múinteoir agus ó scoláirí eile ag an gcéim seo. Déanann múinteoir measúnú ar an gcéim seo.

Nuair a dhéantar measúnú ar an gcur i láthair agus nuair a reáchtáiltear an cruinniú Athbhreithnithe ar Fhoghlaim agus ar Mheasúnú Ábhair, beidh an dara Measúnú Rangbhunaithe críochnaithe. Ní mór don scoláire ansin fianaise d'fhorbairt shuntasach bhreise bunaithe ar a smaointe agus aon aiseolas ábhartha a chruthú agus a thaifeadadh ina bhloc sceitseála Amharc-ealaíne chomh maith lena dhá phársa saothair chríochnaithe mar dhéantúsáin i gcomhair measúnú sa scrúdú stáit a dhéanfaidh Coimisiún na Scrúduithe Stáit.

Déantúsáin le meas ag CSS

Tar éis an dara Measúnú Rangbhunaithe a chur i gcrích, déanfaidh an scoláire a mhachnamh ar an aiseolas óna mhúinteoir agus óna phiaraí agus úsáidfidh sé é, mar bhunús chun obair mhór forbartha eile a chruthú ina bhloc sceitseála Amharc-ealaíne chomh maith leis an dá phíosa a chuirfidh sé i gcrích le haghaidh an scrúdaithe stáit. Ní mór roinnt taighde tosaigh agus obair thrialach ón dara Measúnú Rangbhunaithe a bheith san obair a chuirfear isteach freisin de réir mar is cuí, d'fhonn forbairt smaointe an scoláire a shoiléiriú lena n-áirítear aon aiseolas a fuair sé a bhí áisiúil ó thaobh a chuid smaointe agus a shaothar a chur chun cinn níos déanaí a ionchorprú. Marcálfaidh Coimisiún na Scrúduithe Stáit an obair seo.

Aguisín C: Gluais téarmaí don Amharc-ealaín

Cuireadh an ghluais seo leis an tsonraíocht chun brí téarmaí na hAmharc-ealaíne a mhíniú mar a fheictear iad sa tsonraíocht seo le cuidiú leat í a thuiscint.

Téarma	Léirmhíniú
Aeistéitiúil	Léirtheiscint ar shaothar ealaíne, ceardaíochta nó dearaidh de bharr a áilleachta nó a tharraingteachta mar gheall ar a dhreach agus d'fhéadfaí a áireamh leis léirtheiscint ar na bunphrionsabail ar a bhfuil an saothar bunaithe.
Bunfhoirse	Foinsí fisiciúla nó coincheapúla atá i mbunfhoinsí, a mbreathnaítear orthu ina staid bhunaidh agus nach scagtar trí léirmhíniú duine eile orthu.
Bloc sceitseála Amharc-ealaíne	Bailiúchán fisiciúil de smaointe, de phróisis agus d'obair, i bhfoirm fhisiciúil nó dhigiteach (nó meascán den dá cheann).
Cás	Tugann sé breac chuntas leathan is féidir leis an scoláire a úsáid agus a oiriúnú le haghaidh inspreagadh nuair atá cinneadh agus pleanáil á dhéanamh faoin treo a rachaidh a chuid oibre.
Ceardaíocht	Is é is ceardaíocht ann, cur i bhfeidhm réimse eolais agus scileanna ealaíne ar leith chun déantúsáin a bhfuil fiúntas aeistéitiúil leo a tháirgeadh. Le béim ar phróisis agus ábhar, d'fhéadfadh na déantúsáin a chruthaítear an cheardaíocht thraidisiúnta nó cur chuige níos aonaraí ón gceardaí a léiriú.
Cultúr amhairc	Baineann sé seo le cultúr amhairc stairiúil agus/nó comhaimseartha a thugann a chomhthéacs do dhéantúsán nó a threoraíonn é.
Dearadh	Is é is dearadh ann, an próiseas a bhaineann le pleanáil, réiteach fadhbanna agus cruthú. Is féidir leis a bheith ina fhreagra ar achoimriú, gá nó cás ar leith. Úsáidtear íomhánna agus gnéithe amhairc foirmiúla chun teachtaireachtaí agus smaointe a chur in iúl le béim ar phróiseas pleanála, ar réiteach fadhbanna agus ar chur i gcrích, le líníocht mar bhealach le smaoinemh.

Téarma	Léirmhíniú
Ealaín	Is é is ealaín, nó mínealaín ann, scil chruthaitheach a chur in iúl i bhfoirm amhairc. Leagtar béim ar smaointe, ar mhothúcháin agus ar cháilíochtaí amhairc trí scil shamhlaíoch agus/nó theicniúil. Seachas saothair ealaíne a chruthú, cuimsíonn mínealaín chomh maith staidéar na healaíne trí léirthuisctint agus plé criticiúil.
Ealaíontóir	Chun críche na sonraíochta glactar leis gurb ionann an téarma “ealaíontóir” agus ealaíontóir/ceardaí/dearthóir/ailtire.
Fiosruithe	Gabháil nó taifeadadh na bpróiseas gníomhach a bhaineann le fiosrú, le triail, le cruthú agus le cur i gcrích saothair.
Gnéithe ealaíne	Is iad seo na bloic thógála d’aon saothar ealaíne agus áirítear leo, mar shampla, an ponc, dath, líne, cruth, ton, uigeacht agus patrún.
Lítearthacht amhairc	Is é seo cumas an scoláire a eolas, a scileanna agus a luachanna a úsáid chun réimse spreagthaí amhairc a thuisctint, a dhíchódú agus a chruthú.
Líníocht	Tig le líníocht a bheith mothúchánach nó anailíseach ach is í an teanga bhunúsach í atá lárnach i ngach gníomhaíocht a dhéanann an scoláire sna trí shnáithe, ealaín, ceardaíocht agus dearadh.
Meáin	Arb iad na bealaí iad chun idirghníomhú, cruthú, nascadh agus cumarsáid a dhéanamh le daoine eile. Cuimsítear i <i>meáin thraidisiúnta</i> na modhanna agus na hábhair a úsáideadh roimhe seo chun saothar a chruthú. Cuimsítear i <i>meáin chomhaimseartha</i> na modhanna agus na hábhair a úsáidtear i saol an lae inniu chun saothar a chruthú. Cuimsítear i <i>meáin nua</i> aon mhodhanna nó ábhair nua nó atá ag teacht chun cinn a d’fhéadfaí a úsáid chun saothar a tháirgeadh. Cuimsítear i <i>meáin dhigiteach</i> na modhanna agus na hábhair leictreonacha atá in úsáid chun saothar a tháirgeadh.
Prionsabail deartha	Is iad seo na bloic thógála d’aon saothar ealaíne agus áirítear leo, mar shampla, cothromaíocht, teannas, harmóin, solas, spás, scála agus codarsnacht.
Próiseas	Cuimsíonn sé na smaointe tosaigh, an triail agus an obair forbartha a dhéanann scoláire fad is atá saothar ealaíne a chuirtear i gcrích á chruthú aige.

Téarma	Léirmhíniú
Réiteach fadhbanna	An cur chuige a úsáideann an scoláire, cibé an bhfuil sé ag obair ar chás nó ar thasc, chun a smaointe tosaigh a fhorbairt agus chun saothar a chur i gcrích.
Sainaithint faidhbe	Sainaithníonn an scoláire, cibé an bhfuil sé ag obair ar chás nó ar thasc, an tsaincheist/na saincheisteanna nó na smaointe ar mian leis leanúint di/díobh ina shaothar
Saothar	Aon rud a tháirgtear trí phróiseas cruthaitheach ó sceitsí tosaigh go dtí píosaí a bhí leathdhéanta go dtí píosaí a bhíonn curtha i gcrích go hiomlán.
Saothar ealaíne	Chun críche na sonraíochta glactar leis gurb ionann an téarma “saothar ealaíne” agus saothar arna dhéanamh ag ealaíontóir/ceardaí/dearthóir/ailtire.
Teanga amhairc	Úsáideann an scoláire í seo chun saothar ealaíne a phlé, a thuiscint agus a mheasúnú, a cheadaíonn dó íomhánna a fhiosrú ar bhealach níos smaointí
Teanga chriticiúil	Teanga lenar féidir leis an scoláire critic agus measúnú a dhéanamh ar a shaothar féin nó ar shaothar duine eile.
Teicneolaíocht	Mar a úsáideann an scoláire í agus saothair amharc ealaíne á gcruthú aige, féadfaidh sí a bheith traidisiúnta, comhaimseartha nó digiteach.

Aguisín D: Gluais de Bhriathra Gnímh

Cuireadh an ghluais seo i dtoll a chéile chun na torthaí foghlama a shoiléiriú. Déantar cur síos ar gach briathar gnímh i dtéarmaí na rudaí ba chóir a bheith ar chumas an scoláire ach an toradh foghlama a bhaint amach. Déanfar an ghluais seo a chur ar aon dul leis na focail ordaitheacha a úsáidtear sa mheasúnú.

Briathra gnímh	Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire
Aimsigh	'aimsigh': téarma ginearálta ar féidir leis ríomh, tomhais, faigh amach, srl., a chur in iúl
Aithin	fíricí, saintréithe nó coincheapa atá riachtanach (ábhartha/oiriúnach) chun cás, imeacht, próiseas nó feiniméan a thuiscint a shainathint
Anailísigh	staidéar nó scrúdú a dhéanamh ar rud go mion, rud a mhiondealú chun na bunghnéithe nó an bunstruchtúr a nochtadh; codanna agus coibhneasa a shainathint, agus fianaise a léirmhíniú chun teacht ar chonclúidí
Anótáil	cuir nótaí gairide nó sceitsí mínithe le léaráid nó le graf
Argóin	dúshlán a thabhairt do shaincheist nó do smaoineamh agus díospóireacht a dhéanamh ina leith, chun críche meon duine a athrú nó a thiomnú do sheasamh nó do ghníomh áirithe
Bain de thátal as	teacht ar chonclúid bunaithe ar an eolas a thugtar
Bain tátal as	torthaí iniúchta a úsáid bunaithe ar bhuntuisicint; tuig níos mó ná mar a cuireadh in iúl go litriúil
Ceangail	rud a shamhlú le rud eile, cúiseanna a thabhairt
Ceap	na coincheapa nó na hargóintí cuí a chur in iúl go beacht agus go córasach
Cosain	cúiseanna bailí nó fianaise bhailí a thabhairt chun tacú le freagra nó le conclúid
Cuir i bhfeidhm	faisnéis agus/nó eolas agus tuisicint a roghnú agus a úsáid chun cás tugtha nó fíorchúinsí a mhíniú

Briathra gnímh	Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire
Cruthaigh	sraith céimeanna loighciúla a úsáid chun an toradh inmhianta a bhaint amach ar bhealach foirmiúil
Cuir i gcodarsnacht	comhfhreagrachtaí idir dhá smaoineamh nó dhá shaothar ealaíne a bhrath nó an méid difríochtaí eatarthu
Cuir i ngrúpa	réada a shainnithint de réir saintréithe
Cuir le chéile	eolas a fhorbairt i bhfoirm léaráide nó loighce; ní dhéantar é trí fhírící a thabhairt chun cuimhne nó trí chosúlachtaí nó trí fhaisnéis a úsáid agus a nascadh agus a chur le chéile ó ghnéithe éagsúla
Cuir síos	pictiúr nó íomhá mhionsonraithe a fhorbairt ar struchtúr nó ar phróiseas, mar shampla, ag úsáid líníochtaí, sceitsí nó léaráidí; plean, ionsamhlú nó samhail a tháirgeadh
Cur síos/ míniú gairid	ráiteas gearr a thabhairt ar na príomhphointí amháin
Déan comparáid	cuntas a thabhairt ar na cosúlachtaí idir dhá rud nó cás (nó níos mó), ag tagairt don dá cheann acu (dóibh uile) síos tríd
Déan critic ar	gnéithe dearfacha agus diúltacha de, mar shampla, smaoineamh, de dhéantúsán nó de phróiseas ealaíonta a lua, ag tabhairt cúiseanna
Deimhnigh	fianaise a thabhairt chun tacú le fírinne ráitis
Díorthaigh	teacht ar ráiteas deiridh trí phróiseas smaointeoireachta loighciúla
Faigh amach	an t-aon fhreagra féideartha a fháil trí ríomh, trí luachanna tomhaiste nó atá ar eolas a chur in ionad cainníochtaí eile i bhfoirmle chaighdeánach
Idirdhealaigh	na difríochtaí idir dhá choincheap nó dhá rud nó níos mó a dhéanamh soiléir
Iniúch	anailís, breathnú, staidéar, nó mionscrúdú córasach a dhéanamh, chun fírící nó faisnéis a chinntiú agus teacht ar chonclúidí nua
Léirigh	líníochtaí nó samplaí a úsáid le cur síos ar rud éigin
Léirthuisint a bheith ag... do...	brí a aithint, tuiscint phraiticiúil a bheith aige do rud
Léirmhínigh	eolas agus tuiscint a úsáid chun treochothaí a aithint agus teacht ar chonclúidí ó fhaisnéis a thugtar

Briathra gnímh Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire

Liostaigh	tabhair roinnt pointí, gan aon mhíniú breise
Luaigh	ráiteas achomair a thabhairt gan mórán argóint tacaíochta nó gan aon argóint tacaíochta
Meas	ráiteas nó ríomh cainníochta ar ord méadaíochta réasúnaithe a thabhairt
Meas (cuimhnigh ar...)	cur síos a dhéanamh ar phatrúin i ndéantúsáin; eolas agus tuiscint a úsáid chun patrúin a léirmhíniú
Measúnaigh (breithiúnas eiticíúil)	fianaise a bhailiú agus a scrúdú chun breithiúnais agus breithmheas a dhéanamh; cur síos a dhéanamh ar an gcaoi a dtacaíonn nó nach dtacaíonn fianaise le breithiúnas; srianta fianaise i gconclúidí a shainnithint; breithiúnais a dhéanamh faoi na smaointe, faoi réitigh nó faoi mhodhanna
Measúnaigh (faisnéis)	faisnéis a bhailiú agus a scrúdú chun breithiúnais agus breithmheas a dhéanamh; cur síos a dhéanamh ar an gcaoi a dtacaíonn nó nach dtacaíonn fianaise le conclúid i bhfiosrúchán nó in iniúchadh; srianta faisnéise i gconclúidí a shainnithint; breithiúnais a dhéanamh faoi smaointe, faoi réitigh nó faoi mhodhanna
Mínigh	mionchuntas a thabhairt lena n-áirítear fáthanna nó cúiseanna
Pléigh	athbhreithniú tomhaiste cothrom a thabhairt a chuimsíonn réimse argóintí, tosca, nó hipitéisí; ba chóir tuairimí nó conclúidí a chur i láthair go soiléir agus tacú leo le fianaise chuí
Rangaigh	rudaí a chur i ngrúpaí bunaithe ar thréithe comónta
Réitigh	freagra a aimsiú trí réasúnaíocht
Ríomh	teacht ar fhreagra uimhriúil, ag taispeáint na gcéimeanna cuí san oibriú amach
Sainmhínigh	míniú beacht a thabhairt ar fhocal, ar fhrása, ar choincheap
Sainnithin	patrúin, fíricí nó sonraí a aithint; freagra a sholáthar ó roinnt féidearthachtaí; fíoras nó gné shainiúil a aithint agus a lua go hachomair
Samhaltaigh	léiriú nó macasamhail scála de shaothar ealaíne a chothú mar phlean i gcomhair cruthú ceart

Briathra gnímh	Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire
Sceitseáil	cur in iúl trí léaráid nó trí ghraf (arna lipéadú mar is cuí); ba chóir go dtabharfadh an sceitse barúil den chruth nó den chaidreamh a theastaíonn, agus ba chóir go mbeadh na gnéithe ábhartha ann
Scrúdaigh	argóint, coincheap nó mír a mheas ar bhealach a nochtann a thoirní, a idirghaol nó a cheapadh
Sintéisigh	smaointe difriúla a thabhairt le chéile chun tuiscint nua a chruthú
Tabhair breithmheas	píosa saothair a mheasúnú, a bhreith nó a mheas
Tabhair breacchuntas	na príomhphointí a thabhairt; na nithe rithábachtacha amháin
Tabhair chun cuimhne	cuimhneamh ar rud nó é a aithint ó thaithí foghlama roimhe seo
Tabhair fianaise	sonraí, obair agus cáipéisíocht a thacaíonn le tatal nó le conclúid a thabhairt
Tabhair le fios	réiteach, hipitéis nó freagra féideartha eile a mholadh
Taispeáin	rud a chruthú nó a dhéanamh soiléir trí réasúnaíocht nó le fianaise, rud a léiriú le samplaí nó le cur i bhfeidhm praiticiúil
Tiontaigh	rud a athrú go foirm eile, mar shampla, líníocht a úsáid chun struchtúr trí-thoiseach a chruthú
Tomhais	athruithe i gcórais a chainníochtú (a mheas) trí uirlis tomhais a léamh
Trácht	tuairim a thabhairt bunaithe ar ráiteas a tugadh nó ar thoradh ríofa
Tuar	toradh ionchasach imeachta a thabhairt; imeacht nua a mhíniú bunaithe ar bhreathnuithe nó ar fhaisnéis ag úsáid naisc loighciúla idir míreanna eolais
Tuig	corpas dea-eagraithe eolais a bheith aige agus é sin a chur i bhfeidhm
Úsáid	eolas, scileanna nó rialacha a chur i bhfeidhm chun iad a chur i ngníomh

